

INIMESTE EESTI!

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna programm
2015. aasta Riigikogu valimisteks

INIMESTE EESTI!

Viimase kahekümne aasta jooksul oleme küllap kõik korduvalt kuulnud küsimust „Kas me sellist Eestit tahtsimegi?”.

Seistes lauluväljaku nõlval ja laudes sajal tuhandel häälel „Ta lendab mesipuu poole” või vaadates, kuidas sinimustvalge kerkib olümpiamängude medalitseremoonial kõrgeimasse lipumasti, oleme küllap valmis õhkama: jah, just sellist Eestit me tahtsimegi!

Aga siis tuleb taas argipäev ja me peame kahetsusega tõdema, et me ei ole veel jõudnud oma unistuste Eestisse. Ikka veel näeme enda ümber liiga palju ebavõrdsust ja ebaõiglust, vaesust ja tõrjutust, hoolimatust ja sallimatust. Aga meie unistuste Eesti on ka päriselt olemas ja võimalik. Nimetagem seda Inimeste Eestiks.

Inimeste Eesti on maa, kus ükski laps ei jää sündimata vanemate hirmu tõttu, et nad ei suuda pakkuda talle õnneliku lapsepõlve või anda parimat võimete kohast haridust. See on koht, kus iga laps on väärtus ja võimalus, kus igaüks on milleski hea ja andekas ja kus igaüks saab kasutada oma võimeid ja andeid iseenda, oma pere ja kogu ühiskonna hüvanguks.

Inimeste Eestis ei pea ükski ema ega isa, ka üksikvanem, valima, kas olla hea lapsevanem või oma tööandjale hea töötaja. Inimeste Eestis toetab riik laste sündi ja kasvamist ning võimaldab töö- ja pereelu edukalt ja valusate kompromissideta ühendada. Inimeste Eesti on koht, kus iga töötav inimene teab, et ta saab oma töö eest väärikat tasu ega pea toime tulemiseks taotlema sotsiaalabi. Inimeste Eesti on koht, kus tööandja teab, et targem on investeerida oma inimestesse kui luksusautodesse.

Inimeste Eesti on elamiseks turvaline koht. Siin ei pea iga päev kartma, et vaenlane jälle maale tuleb, et kellegi kuri käsi vara või elu kallale kipub või et sa mõne tervisehäda puhul vajaliku abita jääd. Inimeste Eestis ei ole keegi teisest vähem väärt selle tõttu, kui palju pappi on tema pangakontol, mis keeles ta kodus kõneleb või kellega koos elab. Inimeste Eestis hoolivad inimesed üksteisest ja oma riigist ja riik hoolib oma inimestest. Kõigist eranditeta.

Valides uut Riigikogu, annavad Eesti inimesed vastuse küsimusele, millist Eestit nemad näha tahavad. Meie pakume Inimeste Eestit. Riiki, kus võiksime kahekümne aasta pärast kindlameelselt kinnitada: jah, just sellist Eestit oleme alati ihanud!

Inimeste Eesti on paik, kus igaüks saab end turvaliselt tunda.

Sven Mikser
Sotsiaaldemokraatliku Erakonna esimees

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. INIMARENG.....	5
1.1. Haridus ja teadus	5
1.2. Sotsiaalne kaitse ja tööturg	8
1.3. Kultuur.....	13
1.4. Sport	14
1.5. Lõimumine	15
2. MAJANDUSARENG	18
2.1. Majandus ja ettevõtlus.....	18
2.2. Maaelu ja põllumajandus	21
2.3. Energeetika	24
2.4. Keskkond	26
2.5. Maksud.....	29
3. OMARIIKLUSE ARENG	32
3.1. Avatud valitsemine ja riigihaldus	32
3.2. Regionaalareng ja kohalik omavalitsus	34
3.3. Siseturvalisus.....	37
3.4. Riigikaitse	40
3.5. Välispoliitika	42

SISSEJUHATUS

Valitsuserakonnana seisavad sotsiaaldemokraadid inimeste eest – selle eest, et igale Eesti ühiskonna liikmele oleks tagatud õigus väarikale elule ja eneseteostusele. Meie sihiks on:

1. **Kasvav rahvas.** Väljaränne väheneb ja tagasiränne suureneb, lisandub kvalifitseeritud tööjõudu väljastpoolt Eestit, piirkondlik ebavõrdsus on vähenenud.
2. **Haritud inimesed.** Kõigil on ligipääs heale haridusele ja igas eas inimestel on motivatsioon õppida, haridus võimendab majanduskasvu.
3. **Terved inimesed.** Tervena elatud aastate arv kasvab, tervislik ja aktiivne eluviis on üldlevinud, arstiabi kättesaadavus on paranenud, tervishoiu rahastamine on muutunud tõhusamaks.
4. **Hästi toimetulevad inimesed.** Vaesuses elavate laste arv on tunduvalt vähenenud, miinimumpalga tõus on toonud kaasa tootlikkuse ja üldise sissetulekute kasvu ka väljaspool suuremaid linnu ning samuti majandusliku ebavõrdsuse vähenemise, abivajajatele on tagatud toimetulekuks vajalikud teenused ja toetused.
5. **Hooliv ja salliv ühiskond.** Iga inimest märgatakse, pere- ja koolivägivalla ennetamine on tulemuslik, austatakse inimeste õigust isiklikele valikutele ning väärtustatakse kultuurilist mitmekesisust ja arvamuste vabadust; erivajadustega inimesed ja vähemused ei tunne end tõrjutuna ning kõigile ühiskonnarühmadele on riik taganud võrdväärse kohtlemise; riik tunnustab ja toetab vabatahtlikku tööd ja kogukondade kaudu antavat abi hädasolijatele.

1. INIMARENG

Sotsiaaldemokraatide poliitika eesmärk on inimkeskne Eesti. Eesti tõusmine ÜRO inimarengu indeksi pingereas kümne aastaga praeguselt 33. kohalt vähemalt 23. kohale. Selleks lähtume järgmistest põhimõtetest ja taotlustest.

1. Vähendame otsustavalt vaesuses elavate laste arvu.
2. Väärtustame õpetajakutset ning parandame oluliselt õpilaste ja õpetajate rahulolu koolikeskkonnaga.
3. Vähendame hariduslikku kihistumist ja kindlustame kõigis haridusastmetes igaühele ligipääsu tema võimeid arendavale kvaliteetsele haridusele.
4. Astume samme, et Eesti inimeste tervena elatud aastate arv kasvaks.
5. Kindlustame, et sotsiaalsüsteem toetab inimest kogu tema elukaare vältel.
6. Tagame kõigile Eesti elanikele võimaluse kultuuri luua ja sellest osa saada.
7. Seisame sellise riigi eest, kus kõik elanikud hindavad Eestit kui sallivat ja õiglast ühiskonda, inimesi ühendab euroopalikele väärtustele toetuv riigiidentiteet ning eri rahvusest inimesed tunnevad end võrdväärsete ühiskonnaliikmetena.
8. Majandusarengu ergutamiseks peame oluliseks haridus- ja teadusasutuste ning ettevõtjate tihedat koostööd ja töötajate kaasamist otsuste tegemisse.

1.1. Haridus ja teadus

Visioon

Õpetaja töö on ühiskonnas hinnatud ja väärikalt tasustatud. Hariduskorralduse umbteed on kaotatud, hariduslik kihistumine ning piirkondlikud ja õppekeelega seotud hariduse kvaliteedi erinevused on vähenenud. Kõigis haridusastmetes on igaühele tagatud ligipääs tema võimeid arendavale haridusele. Õpetajate ja õpilaste rahulolu koolikeskkonnaga on paranenud ning väljalangevus minimaalne. Hariduse sisu on muutunud õppijakeskseks ning aitab tõhusalt kaasa ettevõtlikkuse, loovuse ja sallivuse kasvule. Kõrgkoolide panus Eesti majanduse ja ühiskonna arengusse suureneb ning ülikoolid on muutuste jõulised eestkõnelejad ühiskonnas. Majanduse arengut toetab haridus- ja teadusasutuste ja ettevõtjate koostöö. Kõrgelt kvalifitseeritud tööjõu puudusest aitavad üle saada rakenduskõrghariduse ning piirkondlike kompetentsi- ja hariduskeskuste arendamine ning igas eas töötajatele kättesaadavad täiendus- ja ümberõppevõimalused.

Olulisemad lubadused

1. Kindlustame igale lapsele lasteaiaaasta. Toetame omavalitsusi 3000 lasteaia- ja hoiukoha loomisel, et soodustada laste arengut ning vanemate naasmist tööturule. Võimaldame koolieelikutele võrdse ettevalmistuse kooliks ja tagame kõigile tasuta viimase, koolieelse lasteaia-aasta.

2. Tõstame õpetajate palga riigi keskmisest 20% kõrgemaks. Kindlustame lasteaiaõpetajatele kooliõpetajatega võrdse miinimumpalga.
3. Kindlustame igale noorele võimaluse osaleda spordi- ja huvitegevuses, loome selleks tervikliku riikliku toetussüsteemi. Lisame lapsetoetustele 25 eurot kuus sihtotstarbelist raha, et iga laps saaks osaleda huvi- ja spordiringis ning võtta osa kultuuriüritustest.
4. Vähendame haridustee katkestajate hulka, selleks täiustame tugisüsteeme ja pikendame koolikohustust 18-eluaastani või kuni kutse omandamiseni.
5. Toetame noorte paremat ettevalmistust osalemiseks tööturul ja ettevõtluses, selleks edendame karjääri- ja ettevõtlusõpet ning rõhutame loovuse, ettevõtlikkuse ja töökuse arendamist kogu üldhariduse õppekavas. Toetame kutsehariduskeskuste ja üldhariduskoolide koostööd, et valmistada noori ette tööturule sisenemiseks.
6. Võimaldame tudengitel pühenduda õpingutele, selleks arendame tudengite vajadusi arvestavat õppetoe süsteemi.
7. Toetame vabaharidust elukestva õppe olulise osana ning soodustame vanemaealiste töötajate täiendus- ja ümberõpet tööturul aktiivsena püsimiseks.

Meetmed

Alus-, põhi- ja keskharidus

1. Võimaldame kõigile lastele, kes seda vajavad, lasteaiaaasta või lastehoiuteenuse, anname omavalitsustele vajaduse korral investeringutoetust.
2. Seame sihiks ühtlaselt kvaliteetse alushariduse ja esimese sammuna tagame kõigile koolieelikutele tasuta viimase, koolieelse lasteaia-aasta. Toetame kohalikke omavalitsusi lasteaiaõpetajate palgamäära tõstmisel õpetaja palga alammäärani.
3. Suurendame koolijuhhi õigusi ja vastutust koolielu korraldamisel, viime sisse nende hindamise ning kujundame koolijuhhi ametist ühiskondlikult prestiižse, hästi tasustatud ja poliitiliste tõmbetuulte eest kaitstud ameti.
4. Jätkame suuremates linnades ja maakonnakeskustes riigigümnaasiumide väljaehitamist ning finantseerime õppetööd omavalitsuste otsusel säilivates ja jätkusuutlikes munitsipaalkeskoolides võrdsel alusel riigigümnaasiumidega.
5. Tagame mitte-eesti emakeelega õpilastele nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis hea eesti keele omandamise ning kvaliteetse aineõpetuse, suurendame riigi tuge ja nõudlikkust keeleoskuse tegelikuks saavutamiseks ning koolide ja koolipidajate vastutust selle eesmärgi täitmise eest. Samas võimaldame koolidele suuremat valikuvabadust keele- ja aineõppe ühendamisel.
6. Toetame eesti keele õpet suuremates eestlaste kogukondades välismaal.
7. Laiendame valikainete omandamise võimalusi kõigis gümnaasiumides üleriigilise e-gümnaasiumi tugisüsteemi loomise abil. Toetame kvaliteetse e-õppevara kättesaadavust haridussüsteemis ja pakume koolidele haridustehnoloogide abi digitaalse õppe juurutamisel.
8. Tagame riikliku rahastuse koolikiusamisvastaste meetmete rakendamiseks ning kestlikuks ülalhoiuks kõigis lasteasutustes ja koolides. Suurendame vägivallavastase ennetustöö ja kriisikoolituste mahtu koolides. Meie eesmärk on kiusamisest vaba, vägivallatu ja turvaline kool.

9. Kaasava hariduse põhimõtete rakendamisel peame oluliseks suurendada riigi vastutust hariduslike erivajadustega lastele vajalike tugisüsteemide loomisel. Kaalume õpetaja abi ametikoha loomist koolides.
10. Tagame kõigile üldhariduse ja kutsekeskhariduse tasemel õppijatele koolitoidu, tõstame koolitoidu toetuse 1 euronile.
11. Suurendame riigi kohustusi ja vastutust hariduse andmisel ning tugiteenuste tagamisel erivajadustega õpilastele, kelle õpetamine on spetsiifiline ja ressursimahukas ning võib käia enamikule omavalitsustele üle jõu. Oleme selle poolt, et õpetajahariduse kõrgkooliprogrammidesse lisatakse moodul hariduslike erivajadustega õpilaste vajaduste arvestamiseks tavakoolis.

Kõrg-, rakendus- ja kutseharidus

1. Selleks, et ükski võimekas noor ei jääks majanduslikel põhjustel ilma kõrgharidusest, kindlustame vajaduspõhise õppetoe kõigile toimetulekuraskustes üliõpilastele, kes täidavad õppekava 75% ulatuses, seejuures korrigeerime igal aastal toimetulekupiiri.
2. Suurendame ja eesmärgistame toetusi edukalt edasijõudvatele üliõpilastele ja kutsekoolide õpilastele. Seame sisse õppetoe ja stipendiumid riigile eriti olulisi erialasid omandavatele üliõpilastele. Mõtestame ümber õppelaenu ja toetuste süsteemi toimimise ja kohustused neid saavatele üliõpilastele.
3. Panustame rakendusliku kõrghariduse arengusse, et rahuldada Eesti ettevõtete vajadust kõrge kvalifikatsiooniga tööjõu järele. Selleks, et kindlustada kõrg- ja kutsehariduse kättesaadavus maakonnakeskustes, loome piirkondlike haridus- ja kompetentsikeskuste võrgustiku, parandame nende ühistoimet riigigümnaasiumide ja ülikoolidega.
4. Laiendame IT-õpet kõigil haridusastmetel ja -valdkondades.
5. Läheme kutsehariduses pearahapõhiselt rahastamiselt üle õppekavapõhisele rahastamisele, mis lähtub õppekavade vajaduspõhisest maksumusest.
6. Toetame rahaliselt eraettevõtjaid 8000 töökohapõhise õpipoisikoha loomisel.
7. Langetame kõrg- ja kutsekoolide õppepraktikat tegelikus töösituatsioonis läbivate õppurite töötasult makstavat sotsiaalmaksu 13% võrra.
8. Soodustame täiskasvanute ümberõpet kõrg- ja kutseharidussüsteemis. Toetame riiklikult teise erihariduse töö kõrvalt omandamist ülikoolides tasuta osajaga õppes.
9. Toetame riikliku prioriteedina õpetajahariduse ajakohastamist ja haridusuuringute edendamist. Soodustame muude erialade spetsialistide õpetajakutse omandamist teise kõrgharidusena.
10. Ehitame Eesti Kunstiakadeemia õppehoone, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdisaali ning Tallinna Kaunite Kunstide Kooli.
11. Taastame õppelaenu põhiosa hüvitamise lapse sünni korral enne 1. juuli 2009 laenu võtnutele.

Teadus- ja arendustegevus

1. Erakapitali tõhusamaks kaasamiseks teadus- ja arendustegevusse loome riikliku teadusosaku. Osakut saab taotleda konkreetsete teadus- ja arendusprojektidega tegelev ettevõtte.
2. Toetame eestikeelse teadusterminoloogia arengut.
3. Aastaks 2020 saavutame era- ja avaliku sektori koostöös teadus- ja

arendustegevuse kulutused tasemel 3% SKTst, eraldame selleks igal aastal lisavahendeid riigieelarvest.

4. Seame eesmärgiks, et doktoranditoetus on 80% keskmisest palgast, mis võimaldab doktorandil keskenduda teadustööle. Toetame doktorikraadiga inimeste laiemat rakendamist tippjuhtide ja tippspetsialistidena riigiasutustes ja riigiettevõtetes.
5. Suurendame teaduse rahastamise stabiilsust. Selleks muudame teaduse rahastamissüsteemi nii, et teadusasutuste baasfinantseerimise ja konkurentsipõhiste uurimistoetuste proportsioon oleks 50/50.
6. Toetame ülikoolide rahvusvahelistumist ja ühisõppeprogrammide loomist maailma tippülikoolidega.
7. Toome ettevõtlusõppesse rohkem maailmakogemust.
8. Arendame välja süsteemi rakenduslike uuringute riiklikuks tellimiseks ja nende kvaliteedi hindamiseks.
9. Rakendame senisest enam tulemuspõhist lisarahastust neile teadusasutustele, mis teevad tihedat koostööd ettevõtlussektoriga.
10. Asutused, mis täidavad riiklike ja rahvusteaduslike ülesandeid, säilitavad riigi teadusasutuste staatuse ja neile tagatakse piisav rahastamine vastavalt evalveerimistulemustele.

1.2. Sotsiaalne kaitse ja tööturg

Visioon

Eesti sotsiaalsüsteem on muutunud rahakesksest inimesekeskseks ja tagab kindlustunde, et tõsise vajaduse korral saab iga Eesti elanik abi ja toetust kas riigilt või omavalitsuselt. Eesti inimeste tervena elatud aastate arv kasvab jõudsalt. Iga inimene tunneb end väarika ühiskonnaliikmena ja olenemata elukohast on kõigil ligipääs kvaliteetsetele avalikele teenustele. Sotsiaalsüsteem toetab inimest kogu tema elukaare vältel. Vaesuses elavate laste hulk on oluliselt vähenenud, kõikidele peredele on loodud võimalused tervete ja tublide laste kasvatamiseks. Eakatele on tagatud tingimused väarikaks vananemiseks: nii iseseisvaks toimetulekuks kui ka vajaduse korral kvaliteetse hooldeasutuse teenusena. Tervishoiupoliitika keskmes on ennetustegevus, haiguste varajane avastamine ja liikumisharrastuse innustamine. Maksupoliitika soosib tervislike eluviise ja tervishoiuteenuste kättesaadavus on paranenud. Noorte, eakate ja puudega inimeste tööhõive on kasvanud, vähenenud on palgavaesus. Paranenud on töötajate õiguste kaitse ja töötajate kaasamine otsuste tegemisse.

Olulisemad lubadused

1. Tõstame miinimumpalga nelja aastaga 800 euroni ja keskmise pensioni 560 euroni.
2. Seame sisse nutika lapsetoetuse, mis tagab igale lapsele 25 eurot kuus huvitegevuseks, tõstab esimese ja teise lapse toetuse 75 euroni ning kindlustab

igale kolme ja enam last kasvatavale perekonnale 200 euro suuruse lasterikka pere toetuse.

3. Toetame hambaravi järgmiselt:
 - toetame täiskasvanu hambaravi 200 euroga kolme aasta kohta;
 - tõstame vanadus- ja töövõimetuspensionäride proteesihüvitise praeguselt 256 eurolt 350 euroni kolme aasta kohta;

KOKehtestame riigi ja kohalike omavalitsuste osutatavate sotsiaalteenuste loetelu ja miinimumstandardid, mis tagavad teenuste ühetaolise kvaliteedi ja kättesaadavuse üle Eesti.

4. Vähendame üldist alkoholitarbimist ning keelustame alkoholireklaami avalikes kohtades ja meedias. Piirame tubakatoodete väljapanekut ja esitlemist müügikohtades.
5. Koostöös ametiühingute ja tööandjatega muudame töölepingu seadust, et suurendada töötajate turvalisust töösuhte lõpetamisel.
6. Ravijärjekordade lühendamiseks toetame tervishoidu riigi muude maksutulude arvelt.

Meetmed

Lapsed ja pered

1. Toetame tõhusamalt puuduses olevaid peresid. Tagame toimetulekutoetuse tõusu tasemeni, mis oleks vähemalt võrdne elatusmiinimumiga. Seome elatise miinimumsumma alampalga asemel näitajaga, mis kajastab lapse ülalpidamise tegelikke kulusid.
2. Teeme kohustuslikuks perearsti või -õe külastuse lapse koju pärast lapse sündi ühe kuu jooksul.
3. Muudame vanemahüvitise süsteemi paindlikumaks. Anname võimaluse kasutada poolteist aastat makstavat hüvitist jao kaupa kuni lapse 8-aastaseks saamiseni ja vahetada sujuvamalt vanemahüvitise saajat.
4. Tugevdame lastekaitset ja seame eesmärgiks, et iga 1000 lapse kohta oleks üks kvalifitseeritud lastekaitsetöötaja.
5. Toetame ühtsetele kvaliteedinõuetele vastava perelepitusteenuse väljaarendamist.
6. Loome elatise garanteerimise fondi, kust saaksid tuge need üksikvanemate lapsed, kellele lahus elavad vanemad ei maksa elatist.
7. Soodustame vanemliku hoolitsuseta jäänud laste kasvamist perepõhise asendushoolduse vormis ja tagame asendushoolduse üldise kvaliteedi tõusu. Selleks tagame kasuperedele paremad sotsiaalsed garantiid, vaatame läbi seadused (ravikindlustus, puhkusevõimalused), loome tugiteenuste süsteemi ja toetame ka teisi kvaliteetseid asendushoolduse vorme.

Tervishoid

1. Peame oluliseks tervishoiusüsteemi muutumist patsiendikesksemaks. Selleks suurendame perearsti ja temaga koos töötavate spetsialistide õigusi patsientide suunamisel konsultatsioonidele ja edasisele ravile juhtumikorralduse põhimõtteid järgides.
2. Kindlustame tervishoiuteenuste osutamise katkematu ahelana, et tagada haigestunute võimalikult kiire ja täielik tervenemine ja tõhus rehabilitatsioon.

- Selleks arendame perearstide ja eriarstide koostööd, väärtustame põetus- ja rehabilitatsiooniteenuseid, toetame tervishoiuasutuste ja sotsiaalhoolekande koostööd. Parandame perearstide ja eriarstide infovahetust, millele aitavad kaasa raviasutuste võrgustumine ja e-lahendused, sealhulgas e-saatekiri ja e-tervisetöend. Jätkame tõhusamalt praeguste e-tervise (ennekõike digiregistratuur ja digilugu) lahenduste juurutamist. Jälgime, et tervishoiuteenuste osutajad kasutaksid e-tervise infosüsteemi.
3. Parandame vähikahtlusega patsientide võimalust pääseda kiiresti arsti juurde ja toetame vähiravikeskuste arengut.
 4. Toetame eeltingimuste loomist selleks, et Eesti tervishoiusüsteem suudaks valdavas osas üle minna personaalmeditsiinile, mille kaudu tõhusamalt ennetada tervisehäireid ja kasutada uusi ravivõimalusi.
 5. Pöörame rohkem tähelepanu meeste tervisele ja eluea pikendamisele: hakkame ette valmistama eesnäärmevähi sõeluuringut.
 6. Loome võimalused, et ka ravikindlustuseta inimesed saaksid sõeluuringutes osaleda.
 7. Seame eesmärgiks vähendada alkoholi kogutarbimist inimese kohta, vähendada liigtarbimist ja alkoholi kättesaadavust, seejuures oluliselt vähendada alkoholi kättesaadavust ja tarbimist alaealiste hulgas. Selleks peame oluliseks alkoholi reklaami kui elustiilireklaami keelamist ja joobetunnustega isikule müügikeelu rakendamist. Arendame noorte haridus- ja nõustamisprogramme.
 8. Keelustame energiajookide müügi laste- ja noorteesutustes ja alla 18-aastastele noortele. Kehtestame energiajookidele aktsiisimaksu.
 9. Tagame, et kõik tööl käivad inimesed pääseksid alates tööleasumisest vähemalt ühe aasta jooksul töötervishoiuarsti juurde, selleks tugevdame tööandaja kohustuse järelkontrolli.
 10. Toetame meetmeid HI-viiruse leviku piiramiseks.
 11. Tõhustame uute psühhoaktiivsete ainete kontrolli alla saamist. Selleks võimaldame teatud juhtudel kanda ained kiirkorras narkootiliste ja psühhotroopsete ainete nimekirja.
 12. Vabastame erisoodustusmaksust tööandja kulutused töötaja tervise edendamiseks ja spordiga tegelemiseks (kuni 600 eurot aastas).
 13. Võtame vastu patsiendi seaduse, mis korrastab arsti ja patsiendi suhteid parema teavituse kaudu.
 14. Toetame tervishoiuteenuste ekspordivõimekuse ja eriti tervishoiuturismi arendamist kui lisavõimalust riikliku tervishoiusüsteemi tugevdamiseks ja Eesti elanikele kvaliteetse tervishoiuteenuse tagamiseks.
 15. Vaesusriskis patsientidele töötame välja täiendava kompensatsioonimehhanismi ravimite ostmiseks ja suurendame soodusravimite kättesaadavust.
 16. Juurutame tervishoius kaasaegse ravikvaliteedi hindamise süsteemi.

Sotsiaalne turvalisus

1. Rakendame ka Eestis Euroopa sotsiaalkindlustuskoodeksis sätestatud töövigastushüvitise.
2. Tagame kvaliteetse võlanõustamisteenuse kättesaadavuse ning kindlustame, et kohtumenetluses ei saa jõustada võlanõudeid, mis on ebaõiglasel ja heade tavadega vastuolus. Selleks kaalume võimalust viia maksekäsu kiirmenetlusse

sisse kontroll krediidikulukuse ja sissenõudmiskulude ülempiiri järgimise või nõude headele kommete vastavuse üle.

3. Analüüsime ja täiustame võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadust, et tagada võlgnike õiglane kaitse.
4. Taastame majanduslanguse ajal kärbitud universaalse matusetootuse.
5. Tagame, et Eesti inimeste sotsiaalne kaitse on tagatud ka välisriikides elamise, töötamise ja viibimise korral.
6. Tõstame eelisjärjekorras sotsiaaltöötajate töötasu.
7. Kehtestame eluasemelaenule „võtmed tagasi“ põhimõtte tagamaks, et pangad annavad soovijatele vastutustundliku laenu ja arvestavad ka ise kinnisvaraturu riskidega. Eluasemelaenuga makseraskustesse jäädes peab olema võimalus vabaneda täielikult laenust, andes selleks kinnisvara üle pangale.

Puude või tervisekahjustusega inimeste kaitse

1. Tagame puude või tervisekahjustusega inimeste sotsiaalse kaitse ning koostööleppes sätestatud eesmärkide ja tegevuste täitmise.
2. Töötame välja puude ja tervisekahjustuse varase märkamise süsteemi.
3. Parandame taastusravi kättesaadavust ja tagame teenuse osutamise vajalikus mahus.
4. Ajakohastame abivahendisüsteemi korraldamise ning tagame abivahendi kasutatavuse ja kättesaadavuse inimese paremaks toimetulekuks, töövõime säilitamiseks ja parandamiseks.
5. Võrdsustame omastehooldajate toetuse miinimumpalgaga ja vabastame tööandaja, kes pakub omastehooldajale tööd, sotsiaalmaksu maksmise kohustusest ravikindlustuse osa võrra (13% palgast). Vaatame üle ja täiendame omastehooldajaid puudutavad õigusaktid, lähtume omastehooldajate tegelikelt vajadustest.
6. Soodustame puudespetsiifiliste programmide väljatöötamist.
7. Toetame viipekeele tõlketeenuse osutamist, arendame senise kontaktõlke kõrval muu hulgas välja videotõlketeenuse võimalused. Samuti selgitame välja nõudluse viipekeeleõlkide, kirjutustõlkide ja muude tõlkevormide järele ning loome ja vajaduse korral suurendame nende koolitamise mahtu.
8. Toetame kodudes elavatele puudega inimestele häirenupu ja telehoolduse teenuse võimaluse väljaarendamist.
9. Tagame rehabilitatsioonisüsteemi toimivuse tööturgu ning sotsiaal- ja meditsiinivaldkonda hõlmava tervikliku süsteemina.
10. Vähendame suure hooldusvajadusega, raske ja sügava puudega laste vanemate hoolduskoormust ja takistusi tööhõives osalemiseks, toetame puudega lastele suunatud tugiteenuste (lapsehoid, tugiisik ja transport) arendamist ja pakkumist.
11. Arendame välja puudega laste rehabilitatsiooni- ja tugiteenused ning tagame nende ühtse kvaliteedi. Parandame laste rehabilitatsiooni- ja tugiteenuste osutamist, et erivajadustega laste vanemad saaksid tööl käia ja puhata. Tagame, et puude või terviserikkega sündinud lapse vanematele õigaegse ligipääsu vajalikele teenustele.
12. Parandame puudega laste ja noorte õppimisvõimalusi ning maksame neile õppimistoetust. Tagame puudega lastele haridus- ja arenguvõimalusi kindlustavate tugiteenuste olemasolu sõltumata pere elukohast.

13. Parandame kurtide igapäevast toimetulekut, selleks investeerime kõnetuvastustehnoloogia arendamisse.
14. Algatame arutelu perekonnaseaduse muutmise üle, et hooldusvajadusega pereliikmete hooldus- ja ülalpidamiskohustuse võtaks üle kohalik omavalitsus vastavalt perekonna vajadusele ja võimekusele kas alaliselt või teatud perioodide kaupa.
15. Toetame erimeetmetega, sh koolituste ja ettevõtlustoetustega puudega inimestele osutatavate digiteenuste väljatöötamist ning puudega inimeste endi ettevõtlikkust digiteenuste arendamisel.
16. Toetame ja populariseerime invasporti.

Eakad

1. Tagame pensionide pideva tõusu kooskõlas palkade ja hindade kasvuga. Tõstame nelja aasta jooksul keskmise pensioni 560 euroni. Tagame keskmisele pensionile tulumaksuvabastuse.
2. Täienduseks praegusele pensionikindlustusele loome tööandjate sissemaksetel põhineva tööpensioni.
3. Töötame välja paindliku pensioniea süsteemi ja selle käigus töökoormuse sujuva vähenemise.
4. Kehtestame hooldekodu teenusele riiklikud standardid ja jälgime nendest kinnipidamist. Tagame kvaliteetse hooldusravi ja rahastame Haigekassa vahenditest õendusteenust hooldekodudes.
5. Toetame riigi, omavalitsuste, ettevõtjate ja eraisikute koostööd, et luua eakatele mõeldud hooldeasutuste ja pansionaatide võrk, mis pakub eakate väärikusele vastavat ja hinnalt kättesaadavat teenust kõigile, kes seda vajavad. Arendame eakatele päevakeskuste süsteemi ja rakendame seal ühtseid kvaliteedistandardeid.

Tööpoliitika

1. Analüüsime võimalusi töötuskindlustushüvitise maksmise perioodi kohandamiseks sõltuvalt töötuse tasemest ja tööturu olukorrast.
2. Vähendame tööõnnetuste ja kutsehaiguste esinemist. Selleks soodustame tööandja tegevusi töötajate tervise edendamiseks ja võtame vastu tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustuse seaduse. Pöörame tähelepanu teavitusele ja nii tööandja kui ka töötaja ennetavatele tegevustele, mis aitavad ära hoida tervisekahju tekkimise.
3. Vaatame üle töötervishoidu ja tööohutust reguleerivad õigusaktid. Suurendame teadlikkust tervislike töötingimuste kujundamise võimalustest. Soodustame paindlike töövormide ja -suhete rakendamist.
4. Pöörame tähelepanu tervist toetavale töökeskkonnale ja tervisekao ennetamisele töökohtades. Selleks motiveerime, koolitame ja nõustame tööandjaid.
5. Arendame tänapäevaseid e-teenuseid vähenenud töövõimega inimestele ja tööandjatele.
6. Pakume kaitstud ja toetatud töö teenust neile, kes ei saa tervisliku seisundi tõttu tööturul võrdselt konkureerida. Teenust pakutakse ka neile, kes vajavad seda ajutiselt, tööjulguse ja -kogemuse ning enesekindluse saamiseks, et hiljem

tööturule siseneda. Toetame kaitstud ja toetatud töö keskuste loomist ning praeguste asutuste töö paremat korraldamist.

7. Sätestame, et ebatraditsioonilise tööajaga ametikohtadel, nagu näiteks perevanematel, oleksid tegelikele vajadustele vastavad töö- ja puhkeaja tingimused.
8. Sõlmime riigitöötajate ametiühinguga palgaleppe, et töötaja põhitasu oleks vähemalt 80% saadavast töötasust.
9. Tagame kiire ja tõhusa töövaidluste lahendamise korra, sealhulgas tagame vajaduse korral töötutele riigipoolse juriidilise abi. Parandame töötute toimetulekut, selleks hakkame töötuskindlustuse hüvitist maksma ka neile töötajatele, kes on lõpetanud töösuhte poolte kokkuleppel. Võimaldame töötutele lühiaegset osalise töötushüvitise ja töötasu saamist.

Sooline võrdõiguslikkus

1. Edendame naiste ja meeste võrdõiguslikkust kõigis poliitikavaldkondades ja poliitilistes tegevustes. Seame eesmärgiks, et kõigis esinduskogudes on ühe sugupoole esindajaid vähemalt 40%.
2. Rakendame otsustavaid meetmeid perevägivalla vähendamiseks.
3. Palgalõhe vähendamiseks anname Tööinspeksioonile volitused järelevalve tegemiseks naistele ja meestele sama töö eest tööandja poolt makstavate palkade ja hüvitiste üle.

1.3. Kultuur

Visioon

Kultuur on riigi vaimse julgeoleku ja rahvuse kestmise alus. Eestis mõistetakse, et just kultuur tagab edu ja elujõu kogu ühiskonnale, rahvale ja riigile. Investeeringud kultuuri ja maksusüsteemi muutmine suurendavad oluliselt elanike võimalusi kultuurielust osa saada ja loomeprotsessis osaleda. Loovust väärtustav ühiskond ja mitmekülgne kultuurielu aitab kaasa riigi majandusliku konkurentsivõime paranemisele. Kultuuriministeerium on kultuuriprotsessidele tingimuste looja ja nendes protsessides osaleja.

Olulisemad lubadused

1. Tõstame kõrgharidusega kultuuritöötajate miinimumpalga võrdseks Eesti keskmise palgaga.
2. Alandame kultuuriürituste piletite käibemaksu 9%-ni.
3. Riiklike otsuste tegemisel lähtume Riigikogus vastu võetud dokumendist „Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020”. Arengustrateegiate väljatöötamisse kaasame loomeliidud ja kultuurivaldkondi ühendavad mittetulundusühingud.

Meetmed

1. Väärtustame laulu- ja tantsupeoliikumise olulist mõju ühiskonnas. Tagame laulu- ja tantsupidude programmide stabiilse rahastamise ning ajakohastame pidude toimumise keskkonda.
2. Kehtestame rahvakultuuriseaduse ja loome riikliku programmi kultuurikorralduse ja huvitegevuse toetamiseks omavalitsustes.
3. Täiendame autorikaitse seadust selliselt, et see vastaks digikeskkonna arengutele, soodustaks Eesti kultuuri säilimist ja kättesaadavust digitaalsel kujul, kuid samas kaitseks tõhusalt Eesti autorite ja interpreetide õigusi oma teoste ning loometöö eest saadava tulu võimalusi.
4. Jätkame Eesti Rahvusringhäälingu hoonete rekonstrueerimist ja tehnilist ajakohastamist ning arhiivi digitaliseerimist.
5. Avame ETV venekeelse kanali ja kindlustame selle jätkusuutliku finantseerimise.
6. Ajakohastame rahvaraamatukogude seadust ja jätkame rahvaraamatukogude riigipoolset toetamist teavikute soetamisega.
7. Kindlustame algupärase Eesti kirjanduse loojate ja väärtkirjanduse eesti keelde vahendajate töö väärrika tasustamise, kombineerime Põhjamaade eeskujul loodava pikemaajaliste loomestipendiumide süsteemi ja mitmed võimalused valminud teoste honoreerimiseks.
8. Muudame kultuuri toetamise eraettevõtjatele atraktiivsemaks praeguste maksusoodustuste selgitamise ja tutvustamise ning vajaduse korral täiendamiseks.
9. Jätkame vabakutseliste loovisikute sotsiaalsete garantiide süsteemi täiustamist.
10. Vaatame läbi loomeliitude ja teiste end kestvalt teovõimelistena tõestanud kultuuriloojate ühenduste riiklike tegevustoetuste süsteemi ning muudame selle jätkusuutlikuks ja läbipaistvaks.
11. Suurendame oluliselt kultuurimälestiste ja muinsuskaitseobjektide säilimiseks ning restaureerimiseks suunatud raha.
12. Toetame tõhusamalt Eesti filmikunsti ning väärtfilmide näitamist Eesti suuremates linnades ja maakonnakeskustes.
13. Loome tagasimaksefondi, et soodustada välismaistele filmitootjatele Eesti kui võttepäiga kasutamist.
14. Tagame kõigile kultuurisfääris riigi osalusega loodud sihtasutustele ja riigi poolt kaasfinantseeritud munitsipaalsetele kultuuriasutustele (muuseumid, teatrid jms) senise riigitoetuse säilimise ja tõusu riiklike kultuuriasutustega samas proportsioonis.
15. Toetame okupatsiooniohvrite mälestiste rajamist.
16. Töötame koos erialainimestega välja arhitektuuri- ja disainivaldkonna institutsionaalse tuleviku visiooni ning otsustame riigiarhitekti ametkonna vajalikkuse.
17. Toetame Eestis elavate rahvusvähemuste omakultuurilist tegevust ja kogukondade koostööd ning soodustame teabevahetust.
18. Renoveerime koostöös Tallinna Kunstihoone Fondi ja Eesti Kunstnike Liiduga Kunstihoone.

1.4. Sport

Visioon

Riigi ja kohalike omavalitsuste koostöös on tagatud kõigile soovijatele sportimisvõimalused nende majanduslikest võimalustest ja elukohast sõltumata. Loodud on õpilaste spordialase huvitegevuse toetussüsteem ja suurendatud kehalise kasvatuses õppekavas liikumisõpetuse osakaalu. Treeneritöö on väärtustatud ja väärikalt tasustatud ning treeneritele on loodud piisavad võimalused erialaseks enesetäiendamiseks. Maksupoliitika soosib ettevõtja panust töötajate liikumisharrastuse toetamiseks. Tippporti toetatakse piisaval määral ja läbipaistvalt riigiettevõtete dividendipõhise tippspordifondi kaudu. Eesti on muutunud rahvusvaheliste suurvõistluste korraldamise tunnustatud paigaks.

Meetmed

1. Võtame vastu dokumendi „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030” ja koostame selles püstitatud eesmärkide täitmiseks rahaliste vahenditega tagatud spordivaldkonna arengukava aastateks 2015–2019. Seame sihiks, et korrapärase liikumisharrastusega oleks hõlmatud pool Eesti elanikkonnast.
2. Toetame liikumisharrastuseks sobivate kergliiklusteede, loodusradade ja valgustatud suusaradade jätkuvat rajamist.
3. Vabastame erisoodustusmaksust tööandjate soodustused töötajate liikumis- ja sporditegevusse (kuni 600 eurot aastas).
4. Pöörame suurt tähelepanu erivajadustega inimeste sportimisvõimaluste loomiseks.
5. Vaatame läbi kehalise kasvatuses õppekava, seame eesmärgiks kehalise kasvatuses kui õppeaine kujundamise liikumisõpetuseks ja seome õppekava õpilaste tegeliku sportimisega.
6. Loome riigiettevõtete dividendituludepõhise tippspordi toetamise fondi, mis pakub tippspordlastele ja nende taustameeskonnale piisavat ja konkurentsivõimelist toetust.
7. Jätkame Kääriku Spordikeskuse, kui Eesti Spordi Treeningukeskuse väljaehitamist ning maakondlike rahvaspordikeskuste riigipoolset toetamist ja rajamist. Toetame jätkuvalt maakondlikke rahvaspordikeskusi, nende läbimõeldud rajamist ning arendamist.
8. Tagame riigieelarvelised toetused spordimeditsiini arenguks ja noorsportlaste regulaarseteks terviseuuringuteks ning koolides regulaarse tervise- ja kehalise võimekuse kontrolli.
9. Näitame üles riigi huvi ning osutame abi rahvusvaheliste spordikonverentside, tiitlivõistluste ja suurürituste Eestisse toomiseks.

1.5. Lõimumine

Visioon

Seisame sellise Eesti eest, kus eri rahvusest ühiskonnaliikmed tunnevad end võrdväärsena ja neid ühendab euroopalikele väärtustele toetuv Eesti riigiidentiteet. Kõik elanikud hindavad Eestit kui sallivat ja õiglast ühiskonda, kus igal

inimesel on sõltumata rahvusest võrdsed võimalused edukaks toimetulekuks, arenguks ja heaoluks ning avalikus elus osalemiseks. Ühtne, rahumeelne ja turvaline Eesti on võimalik vaid juhul, kui rahvusvähemustele on tagatud oma kultuuri arendamine ja keele säilitamine.

Olulisemad lubadused

1. Tagame mitte-eesti emakeelega õpilastele nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis hea eesti keele omandamise ning kvaliteetse aineõpetuse, suurendame riigi tuge ja nõudlikkust keeleoskuse tegelikuks saavutamiseks ning koolide ja koolipidajate vastutust selle eesmärgi täitmise eest. Võimaldame koolidele suuremat valikuvabadust keele- ja aineõppe ühendamisel.
2. Eesti venekeelse elanikkonna paremaks informeerimiseks loome püsivalt tegutseva venekeelse tele- ja multimeediakanali, mille esindus asub Ida-Virumaal. Tagame selle kanali järjepideva rahastamise vajalikus mahus.
3. Teeme Eestis müüdavate ravimite ning muu inimeste tervise ja ohutusega seotud info tarbijatele kättesaadavaks ka inglise ja vene keeles.
4. Taastame rahvus- ja rahvastikuküsimustega tegeleva ministri ametikoha valitsuses koos tema büroo alaliste esindajatega Ida-Virumaal ning Haridus- ja Teadusministeeriumi rahvusvähemuste hariduse küsimustega tegeleva allüksuse.

Meetmed

1. Arvestades kodakondsusuuringute tulemusi ja seniseid kogemusi, töötame välja programmi Eesti kodakondsuseta isikute hulga tõhusaks vähendamiseks. Kaalume kodakondsusmenetluse lihtsustatud korra väljatöötamist teatud sihtrühmadele.
2. Reorganiseerime Keeleinspektsiooni Keeleametiks, mis muutuks pelgalt ettekirjutusi tegevast ja karistatavast institutsioonist keelepoliitikat väljatöötavaks, keeleõpet organiseerivaks ning keeleseaduse täitmist kontrollivaks ametkonnaks. Lõpetame töötavate inimeste trahvimise eesti keele ebapiisava valdamise eest, jagame vastutuse erialase eesti keele kursuste korraldamise ja läbimise eest töötaja, tööandja ja riigi vahel.
3. Arvestades Haridus- ja Teadusministeeriumi töörühma raportis kajastuvaid järeldusi ja ettepanekuid, parandame eesti keele õpetamist lasteaedades, põhikoolides ja gümnaasiumides, peaesmärgina näeme eesti keele suhtlemiskeelena omandamist. Selle eesmärgi saavutamiseks konkretiseerime riigi ja koolipidajate kohustused ja vastutuse.
4. Kasutame olulist osa riikliku lõimumiskava vahendeist, et võimaldada teise emakeelega õpilastele perioodilist õpilasvahetust.
5. Loome kõikidele ministeeriumidele nii inglise- kui ka venekeelse kodulehekülje.
6. Tagame, et kodakondsuseksami ettevalmistamiseks vajalikud eesti keele kursused oleksid tasuta.
7. Tõstame eri emakeelega Eesti elanike õigusteadlikkust ja ligipääsu õigusaktidele. Jätkame Eesti Vabariigi olulisimate seaduste tasuta elektroonilist levitamist vene

- keeles sarnaselt inglise keelega, laiendame tasuta juriidilise abi kättesaadavust Eesti eri emakeelega elanikele.
8. Tööturul võrdse kohtlemise edendamiseks jätkame eesti keelest erineva emakeelega spetsialistide karjäärivõimaluste edendamist avalikus teenistuses. Käivitame erasektori programmi „Mitmekesine töökoht”.
 9. Toetame riiklikult Eesti kultuuri tutvustamist Eestis elavatele vähemusrahvustele ning vähemusrahvuste kultuurilise tegevuse ja ajaloo tutvustamist eestikeelses meedias.
 10. Toetame rahvusvähemuste kodanikuorganisatsioonide ja seaduskohaste rahvuskultuuriautonoomiade loomist ning tegevust.
 11. Laiendame venekeelsete koolide õpetajate erialase kvalifikatsiooni täiendamise võimalusi, seome need eesti keele täiendusõppega ning toetame eesti ja vene õpetajate erialast koostööd aineseltside, õpetajavahetuse ja mentorluse kaudu.
 12. Loomes erirahastuse eesti emakeelega pedagoogide alaliseks või roteeruvaks tööle asumiseks vene õppekeelega koolidesse, maksame neile selleks starditoetust ja püsivat lisatasu.
 13. Toetame eesti keele innovaatilise õpetusmudeli väljatöötamist vene õppekeelega koolidele koos tänapäevaste infotehnoloogial põhinevate õppematerjalide väljaandmisega.
 14. Tagame riigi poolt kehtestatud keelenõuete täitmiseks vajaliku eesti keele õppe tasuta kättesaadavuse.
 15. Tagame tugiõpetuse eestikeelsetes lasteaedades ja koolides õppivatele muukeelsetele lastele. Suurendame keelekümblusklasside arvu ja tagame nende riigieelarvelise finantseerimise kõrgema koefitsiendi alusel.
 16. Toetame eestikeelsetes koolides vene keele ja kultuuri süvaõpet valikainena ning vene keele ja kirjanduse kvaliteetset õpetamist vene koolides.
 17. Jätkame rahvusvähemuste keele- ja kultuuriõppega pühapäevakoolide tegevuse toetamist.
 18. Võimaldame kõigil Eesti püsielanikel omandada Eestis kinnisvara.
 19. Toetame Vene muuseumi ja teiste Eesti rahvusvähemuste kultuurikeskuste väljaarendamist.
 20. Toetame Peipsi-äärse piirkonna regionaalarengu programmi väljatöötamist ja arendamist, et kaitsta ja säilitada vene vanausuliste kultuurilist omapära.

2. MAJANDUSARENG

Sotsiaaldemokraadid annavad Eesti majandusele uue hoo. Majanduspoliitikas lähtume järgmistest põhimõtetest ja taotlustest:

1. Väärtustame ja arendame inimvara.
2. Tõstame ettevõtete konkurentsivõimet.
3. Loomme töökohti ja arendame nende loomise eeldusi kõikjal Eestis.
4. Muudame maksusüsteemi õiglasemaks ja ühtlast arengut toetavaks.
5. Muudame maaelu ahvatlevaks.
6. Majandame keskkonnasäästlikult.

2.1. Majandus ja ettevõtlus

Visioon

Sotsiaaldemokraatide seisukohad majanduspoliitikas lähtuvad inimkesksest maailmavaatest: meie eesmärk on jõukas rahvas, kelle edu on rajatud tarkusele, edasipüüdlikkusele ja loovusele. Soovime, et inimestel oleks tööd ja selle otsinguil ei peaks kodust kaugele minema. Teame, et Eesti inimeste heaolu ei parane iseenesest, mistõttu peab riik majanduse arengut teadlikult suunama, võttes passiivse kõrvaltvaataja asemel aktiivse eestvedaja rolli. Nutikam ettevõtlus, suurem sissetulek, koostööl põhinev ja avatum otsustamine ning ühtlasem areng eeldavad vabanemist silmaklappidest ja värsket vaadet majanduspoliitikale. Jõukuse kasvatamiseks käivitame uued, konkurentsivõimet tõstvad arengumootorid ja vähendame ressursside raiskamist. Muudame riigivalitsemise ettevõtlussõbralikuks. Aitame muuta Eesti kasvuettevõtete rahvusvaheliseks tõmbekeskuseks.

Olulisemad lubadused

1. Tõstame tööandjate, töövõtjate ja riigi kokkuleppel miinimumpalga nelja aastaga 800 euroni.
2. Tööhõive suurendamiseks ja regionaalsete töökohtade loomiseks rakendame sotsiaalmaksuerisusi:
 - soodustame noorte, õppurite, piiratud töövõimega inimeste ja eakate tööhõives osalemist, langetades nende eest makstavat sotsiaalmaksu 13% võrra;
 - langetame sotsiaalmaksumäära 33%-lt 30%-ni nende töötajate puhul, kelle elu- ja töökoht asuvad väljaspool Harjumaad;
 - kaotame sotsiaalmaksu minimaalse kuumäära nõude.
3. Korrastame ja lükkame käima üürikorterite turu. Rajame riiklikult toetatud üüripindu, et võimaldada noortele peredele, madalapalgalistele spetsialistidele ning eakatele taskukohast ja kvaliteetset eluaset.

4. Toetame kõigi töötajate regulaarset täiendus- ja ümberõpet, suuname selleks Töökassa (praegune Töötukassa) kaudu viie aasta jooksul 50 miljonit eurot. Pöörame erilist tähelepanu inimeste digitaalsete oskuste arendamisele. Viime ellu mahuka täiendõppeprogramm "Tark Eesti".
5. Vabastame erisoodustusmaksust kõik tööandja tasutavad tasemeõppekulud ja tervisekulude hüvitamise kuni 600 eurot aastas.

Meetmed

Väärtustame inimvara

1. Peame oluliseks ettevõtlikkuse, loovuse ja ühiskonnaelus aktiivseks osalemiseks vajalike kompetentside arendamist igal haridustasemel.
2. Toetame õppurite kutsepraktika läbimist välisriikides.
3. Toetame aktiivseid tööturumeetmeid ja tööinimeste elukestvat õpet. Loomme tööturuteenuse, mis lubab Töökassa ja tööandjate toel ennetada töötuks jäämist regulaarse täienduskoolituse abil.
4. Soodustame täiskasvanute ümberõpet kõrg- ja kutseharidussüsteemis. Toetame riiklikult teise erihariduse töö kõrvalt omandamist ülikoolides tasuta osajaga õppes.
5. Võimaldame ettevõtetel tasuda sotsiaalmaksu töötaja tegeliku tööpanuse järgi, selleks kaotame sotsiaalmaksu minimaalse kuumäära nõude. Sellega suurendame osakoormusega ja hooajaliste töötajate tööhõivet.
6. Pikendame koolikohustust täisealiseks jõudmiseni või kutseharidust tõendava dokumendi saamiseni.
7. Muudame ebaõiglast reeglit, mis välistab ettevõtte juhatuse liikme töötasu, kui ta palgatöö kaotab.
8. Tööpuuduse ja pikaajalise töötuse vähendamiseks käivitame koostöös kutse- ja rakendusõppeasutuste ning ettevõtjatega riikliku stipendiumiga koolitusprogrammid.
9. Soodustame töö- ja pereelu ühitamist, võimaldame vanemapuhkust jagada paindlikumalt pikema aja peale.
10. Toetame ettevõtjaid juhtimiskvaliteedi tõstmisel. Peame vajalikuks jätkusuutliku ja vastutustundliku ettevõtluse süsteemset edendamist ja väärtustamist. Tunnustame hästi juhitud ja töötajasõbralikke ettevõtteid. Peame oluliseks soolist tasakaalu ettevõtete juhtorganites.
11. Töötame välja arengut tagava talendipoliitika.
12. Soodustame välismaalaste kutse- ja kõrgharidusõppes osalemist Eestis ning nende edasist sisenemist Eesti tööturule. Loomme välisriikide kõrge kvalifikatsiooniga kodanikele atraktiivsed tingimused Eestis töötamiseks.
13. Soodustame sotsiaalselt vastutustundlike ettevõtete tegevust ja reguleerime nende tegevuse äriõiguses.

Parandame ettevõtete konkurentsivõimet

1. Vähendame ettevõtlusbürokraatiat, välistame kord juba riigile esitatud andmete mitmekordse küsimise ja võimaldame väikeettevõtetele erisusi aruandluskohustuse täitmisel. Hoiame ettevõtjaid põhjendamatult koormavate ja läbimõttelata õigusaktide eest.

2. Eesti ettevõtluskeskkonna konkurentsieeliste säilitamiseks ja arendamiseks peame enne Euroopa Liidu reeglistiku kohaldamist oluliseks teha mõjuanalüüse.
3. Parandame ettevõtete ja kõrgkoolide innovatsioonikoostööd, parandame koolide juures asuvate teadus- ja arenduskeskuste võimekust lahendada valdkonnaüleseid ettevõtlusprobleeme.
4. Toetame era-, avaliku- ja kolmanda sektori koostööplatvormide loomist ja arengut.
5. Kaasame ettevõtjaid riigi teadus- ja arenduspoliitika kujundamisse.
6. Algatame Eesti tööstuspoliitika väljatöötamise.
7. Toetame tootlikkuse tõstmiseks IKT-lahenduste juurutamist ja oskusteabe kasutamist kõigis majandusharudes.
8. Teenuste kvaliteedi parandamiseks toetame ettevõtluskeskkonna ja tööhõivega tegelevates riigiasutustes kliendipõhist spetsialiseerumist.
9. Toetame iduettevõtete kiirendiprogramme.
10. Parandame suure kasvupotentsiaaliga alustavate ettevõtete jaoks riskikapitali kättesaadavust riigi kaasosalusega fondide kaudu.
11. Ekspordi hoogustamiseks arendame edasi riiklikke tugiteenuseid, sh ekspordigarantiisid. Kasutame ettevõtjate abistamiseks senisest tõhusamalt Eesti välisesinduste võrgustikku.
12. Toetame noorte paremat ettevalmistust osalemiseks tööturul ja ettevõtluses, selleks edendame karjääri- ja ettevõtlusõpet ning rõhutame loovuse, ettevõtlikkuse ja töökuse arendamist kogu üldhariduse õppekavas. Toetame kutsehariduskeskuste ja üldhariduskoolide koostööd noorte ettevalmistamiseks tööturule sisenemiseks.
13. Seome ettevõtlustoetused koolitus- ja nõustamisteenustega.
14. Loome lähiriikidega haridus- ja tehnoloogiasillad, juurutame üliõpilasvahetust ja ühiseid õppeprogramme. Soodustame Eesti infotehnoloogialahenduste ja oskusteabe eksporti välisriikidesse.
15. Peame oluliseks Eesti hariduse rahvusvahelistumist, toetame vastavat õppekavaarendust ning ettevõtluskogemusega välisteadlaste osalemist õppe- ja teadustöös.
16. Kujundame Arengufondist riikliku arenguseirekeskuse, mis edendab riigi, ettevõtjate ja teadusasutuste ühistegevust teadmispõhise majandusmudeli juurutamisel.
17. Töötame välja riigiettevõtete omanikupoliitika, mille käigus vaatame üle riigiettevõtete äriplaanid ja senise investeerimistegevuse ning riigiettevõtete juhtide palgapoliitika. Riigiettevõtete omanikupoliitika raames kaalume, milliste ettevõtete omamine on riigile pikas plaanis julgeolekuliselt või majanduslikult põhjendatud. Riigiettevõtete juhatuse liikmed valime konkursiga.
18. Selleks, et võimaldada hankijal arvestada pakkuja valikul paremini pakkumiste kvaliteeti, vaatame üle riigihangete seaduse ja ajakohastame riigihangete korraldamist.
19. Tootlikkuse tõstmiseks toetame nii riigi osalemist ettevõtete kõrgtehnoloogiahangetes kui ka innovatsioonikomponendi arvestamist riigihangetel.
20. Tagame laevandusettevõtlusele konkurentsivõimelise maksukeskkonna.

21. Riigi ja kohalike omavalitsuste investeerimistegevuse ning avaliku ja erasektori partnerluse toetamiseks loome avaliku ja erasektori koostööprojektide (PPP) kaasfinantseerimiseks riikliku partnerlusfondi.
22. Seisame kapitalituru tervikliku arendamise eest, sh soosime riigiettevõtete võlakirjade emiteerimist Tallinna Börsil.
23. Viime autoriõiguse vastavusse tänapäevaste tehnoloogiliste võimaluste ja digitaalajastu äriprotsessidega.
24. Uurime ja võimaluse korral töötame välja õigusliku lahenduse Euroopa Liidu kaasfinantseerimisel loodud IKT-lahenduste kasutamiseks ärieesmärkidel.
25. Soodustame Eesti ärikeskkonna rahvusvahelistumist ning teadus- ja äriturismi. Rajame rahvusvahelise konverentsi- ja messikeskuse.

Loome töökohti kõikjal Eestis

1. Loome maakondliku omavalitsustasandi, selleks jõustame esimese sammuna maakondliku omavalitsusliidu institutsiooni ja anname omavalitsusliku iseloomuga funktsioonide täitmise maavalitsustelt omavalitsusliidule.
2. Muudame ettevõtluse arendamise kohalikele omavalitsustele seadusest tulenevaks kohustuseks.
3. Toetame vanade tööstusalade ja kinnistute korrastamist, et luua tingimused uute tootmisrajatiste tekkeks.
4. Soodustame mitme omavalitsusüksuse koostöös ühisasutuste loomist ning tutvustame investorteeninduse ja ettevõtlusnõustamise abil aktiivselt kohalikke võimalusi ettevõtlusega tegelemiseks ja töökohtade loomiseks.
5. Arvestame riigihangetel pakkuja valikul regionaalnõu komponenti.
6. Toetame kohalike väikeettevõtlusõrgustike loomist ja arengut ning olmeteenuste pakkumist maapiirkondades.
7. Toetame turismi, eriti maaturismi kui olulise majandusharu arengut.
8. Muudame kutseõppeasutused rahvusvaheliselt konkurentsivõimelisteks piirkondlikeks arengumootoriteks, soodustame neis võõrkeelsete õppekavade juurutamist, täiskasvanute ja välistudengite õppimist ning koolide koostööd kohalike ettevõtetega.
9. Piirkondliku arengu toetamiseks ja töökohtade loomiseks soodustame riigiasutuste paiknemist väljaspool suurlinna. Avalike teenuste paremaks osutamiseks jätkame teenuskeskuste programmi elluviimist.
10. Soodsama hinnaga energialahenduste loomiseks eelistame ja toetame taastuvate ja alternatiivsete energiakandjate kasutuselevõttu kohalikus energiamajanduses.
11. Tagame ettevõtluse arenguks vajaliku riigimaa eraldamise kohalikule omavalitsusele.
12. Toetame lairibateenuste kättesaadavuse paranemist kõikjal Eestis.

2.2. Maaelu ja põllumajandus

Visioon

Eestis on hea elukeskkond, mille mitmekesisus ja suurenenud mobiilsus annab inimestele vabaduse valida meelepärane elu- ja töökoht ning elustiil. Läbimõeldud maaelu- ja põllumajanduspoliitika ning loodusrikkuste otstarbeka ja keskkonnateadliku kasutamise kaudu on elavnenud maaettevõtlus ning oluliselt kasvanud maainimeste sissetulekud. Eesti põllumajandus on ühises Euroopa majandusruumis konkurentsivõimeline ja suudab kodumaise toiduga varustada nii oma rahvast kui ka anda olulise osa ekspordist. Põllumajanduses on oluliselt suurenenud ühistegevuse osa. Riik toetab maal elavate inimeste kogukondlikke traditsioone ja eestlaslikku elulaadi, samuti nii tootmis- kui ka elatustalude ning põllumajandusettevõtete arengut, sest iga kodu on oluline. Põllumajanduse ja maaelu maine on märkimisväärselt paranenud ning noortel on soov tulla maale elama ja maal elada.

Olulisemad lubadused

1. Eelarve suurendamise maht peab vastama Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika käigus kokkulepitud üleminekutoetuste (nn *top-up*) määrale.
2. Otsime aktiivselt toidutoodangule uusi turge ja parandame põllumeeste positsiooni tarneahelas.
3. Põllumajandusmaa peab olema sihtotstarbeliselt kasutatav. Piirame oluliselt nn euroheina tegu.
4. Rakendame väiketaludele mõeldud arendus- ja toetusmeetmeid. Seame põllumajanduspoliitika üheks eesmärgiks tööhõive ja hajaasustuse säilimise maapiirkondades.
5. Suurendame isevarustatust valdkondades, kus see on madal (juur- ja köögivilja, puuviljad, marjad).
6. Toetame põllumajandustootjate ja kalandussektori jätkusuutlikku ühistegevust.
7. Toetame koolitamise ja maaettevõtlusega alustamise lihtsustamise kaudu uue põlvkonna pealekasvu põllumajanduses.

Meetmed

Maaelu areng

1. Toetame maksupoliitiliste erisuste ning Maaelu Arengukava ja EAS-i meetmete kaudu maapiirkondadesse töökohti loovate ettevõtjate investeringuid. Eelistame ettevõtjate koostööle suunatud projekte.
2. Kaasame inimesi maapiirkondade arengut puudutavate projektide kavandamisse ja elluviimisesse. Peame oluliseks, et järjest rohkem suunatakse tegevusi LEADER-laadse otsustusprotsessi kaudu.
3. Laiendame eelkõige piirialadel praegust maataristu toetusprogrammi, et aidata kaasa puhta vee ja kanalisatsiooni ning interneti kättesaadavusele, samuti kohalike teede korrastamisele ning elektri- ja sidevõrkude rajamisele. Alandame põllumeestele ja maaettevõtjatele elektrivõrguga liitumise tasu.
4. Keskkonnainvesteeringute Keskuse toel likvideerime tarbetud vanad põllumajandushooned ja varemed.

5. Toetame jätkuvalt külakogukonna arengule, identiteedi tugevdamisele ja omaalgatusele suunatud tegevusi.
6. Peame oluliseks maaelu arengukava kaudu pärandkoosluste, puisniitude ja kiviaedade säilitamist ning taastamist.

Põllumajandus ja maaettevõtlus

1. Põllumajandustootmise konkurentsivõime parandamiseks peame oluliseks järgmisest finantsperioodist EL-i toetuste ühtlustamist liikmesriikide vahel.
2. Looma lisavõimalusi väikeettevõtete ja FIE-de konkurentsivõime tõstmiseks, kõrvaldame nende tegevuselt õiguslikud kitsaskohad.
3. Toetame Eesti toidu ja kohalike piirkondlike toitumise programme, mis suurendavad sisetarbimist ja säilitavad kohaliku eripära ning kindlustavad kaitseväärtuse ning lasteasutused ja koolid kohaliku toiduga.
4. Ei tõsta põllumajandusliku diiselkütuse aktsiisimaksimumäära.
5. Kaardistame Eesti bioenergia ressursid nende efektiivsema kasutamise huvides, et võtta seni kasutamata põllumaad uuesti käibesse ja suunata loomasöödast ülejääv biomass bioenergia tootmiseks. Toetame bioenergia tootmist Euroopa tõekefondide kaasabil.
6. Väärtustame keskkonnasõbralikke majandamisviise ja aitame maaelu arengukava meetmete abil suurendada mahetootjate toodangut.
7. Suurendame praktiliste teadmiste osa põllumajanduskoolide õppes, tagame õppetööks vajamineva uue tehnika ja pöörame enam tähelepanu rakendusuringutele.
8. Viime lõpuni maareformi.
9. Väärtustame viljakate põllumaadade kaitset, et neid ei viidaks põllumajanduskasutusest välja.
10. Suurendame PRIA võimekust, et lühendada toetuste menetlemise tähtaegu, ja tugevdame finantsiliselt Maaelu Edendamise Sihtasutust.
11. Selleks, et suurendada otseturustust ja väikekõikide osa, vaatame üle toidukaitlemise nõuded, et need poleks karmimad EL-i reeglitest.
12. Kindlustame, et EL-i baastasemest rangemate keskkonnanõuete rakendamine ilma lisakulude hüvitamiseta oleks erandlik ja selle vajalikkus selgelt põhjendatud.
13. Aitame kaasa väliskaubandusbilansi tasakaalustamisele põllumajandussaaduste ja toidu ekspordi suurendamise kaudu.
14. Eduka maaelu- ja põllumajanduspoliitika aluseks on ühistegevus. Pöörame erilist tähelepanu ühistegevuslike projektide toetamisele.

Kalandus

1. Töötame koostöös huvirühmadega välja meetmed kalandussektori konkurentsivõime parandamiseks, selleks toetame ühistegevust, kalurite tegevuse mitmekesistamist, kala esmast ümbertöötlemist ning kala ja kalasaaduste ühist turustamist.
2. Peame oluliseks, et kalatootjad tegeleksid üha enam kala töötlemise ja turustamisega, et neil oleks võimalik saada oma toodete eest õiglast hinda. Toetame toote- ja protsessiinnovatsiooni ning tootjate koostööd teadus- ja arendusasutustega.

3. Koondame kalanduse valdkonna üheks tervikuks põllumajandusministeeriumi haldusalasse.
4. Toetame Euroopa kalanduse tõukefondi meetmete abil kalanduse, turismi, kohaliku toiduainetööstuse ja toitlustusasutuste koostööd rannikupiirkondades.
5. Kalavarude säästliku kasutamise korraldamiseks kehtestame pikaajalised teaduslikel hinnangutel põhinevad kalavarude majandamiskavad.
6. Kalanduse konkurentsivõime kindlustamiseks säilitame kalalaevadel kasutatava kütuse aktsiisimaksuvabastuse.
7. Toetame Eesti kujundamist Läänemere eelkõige inimtoiduks mõeldud räime-kilu logistikakeskuseks, et pakkuda kaluritele perspektiivikaid ja mitmekesiseid turuväljundeid.

Mahepõllundus

1. Suurendame tarbija teadlikkust toiduohutusest, kemikaalide kasutamisest olmetoodetes ja ökoloogilisest jalajäljest. Tagame, et see informatsioon jõuab tarbijani lihtsalt ja arusaadavalt.
2. Panustame lahendustele, mis aitavad turule keskkonnasõbralike ja säästlike toodete ning teenuste pakujad. Suuname ettevõtetele ning tarbijatele mõeldud teavituskampaaniaid, koolitusi ja juhendamisprogramme keskkonnateadlike valikute tegemiseks.
3. Järgime geneetiliselt muundatud organismide suhtes (GMO) ettevaatuspõhimõtet.
4. Toetame rakendusuringuid põllumajandusmaastike kaitsealuste liikide säilimiseks.

Vabastame tulumaksust PRIA toetused, mida makstakse kaitsekohustuse teatise alusel tehtavate tööde kompenseerimiseks.

2.3. Energeetika

Visioon

Eestis on piisavalt energiaressurssi ja ettevõtlikkust selle rakendamiseks. Mõistliku majandamisega on tagatud meie energiajulgeolek, energiat toodetakse odavamalt ja hajusamalt ning luuakse seeläbi uusi töökohti. Põlevkivist valmistatakse suurema lisandväärtusega tooteid. Eesti majandusmudel on energiasäästlik: targad ja säästlikud lahendused on kasutusel nii elamumajanduses, transpordis kui ka teistes valdkondades. Eesti on saanud energiat importivast riigist energiat eksportivaks riigiks.

Olulisemad lubadused

1. Seame elektri ja soojatootmises pikaajaliseks eesmärgiks järkjärgulise ülemineku taastuvenergeetikale. Taastuvenergia osakaal elektrienergia lõpptarbimises peab 2030. aastaks moodustama poole kogu tarbimisest.

2. Seame sihiks muuta Eesti 2030. aastaks energiakandjaid importivast riigist eksportivaks. Sellega tagame energiajulgeoleku ja soodustame kohalikku tööhõivet.
3. Toetame sundliikumist vähendavat planeerimist, ühistranspordi ja kergliikluse arendamist ning kohalikku majandusse panustavat taastuvressurssidest transpordikütuste tootmist.

Meetmed

Tagame energiajulgeoleku

1. Arendame elektrienergia tootmist hajutatuse põhimõttel.
2. Aastaks 2030 asendame soojusmajanduses maagaasi ja õlikütused kohalike, peamiselt biokütustega.
3. Energiavarustuse töökindluse parandamiseks, konkurentsi tõhustamiseks ja võrdsetel tingimustel elektrivõrgule ligipääsu tagamiseks kaalume Elektrilevi omandilist eraldamist Eesti Energia kontsernist 2020. aastaks.
4. Pooldame Eesti elektrisüsteemi lahtisidumist Loode-Venemaa omast ning selleks vajalike ettevalmistuste ja investeeringute tegemist.
5. Seisame jõuliselt Euroopa Liidu energiajulgeoleku parandamise ja imporditavatest kütustest sõltuvuse vähendamise eest. Selle saavutamiseks energi säästumeetmete ja taastuenergia laialdasema kasutamise kaudu, rakendame EL-i pädevusi konkurentsi-, energia- ja keskkonnapoliitikas. Toetame EL-i ühtset energiaalast välis- ja julgeolekupoliitikat.
6. Regionaalselt tasakaalustatud majandusarengu saavutamiseks võimaldame elektrivõrguga liitumise kulu osalist või täielikku kompenseerimist. Pooldame Eleringi ja Elektrilevi investeeringukavades paindlikkust, mille kohaselt tehakse liituja huvi korral investeering võrku plaanitust varem.

Toetame energiasäästu

1. Edendame energiasäästule spetsialiseerunud energiateenusettevõtete tegutsemiseks vajalikku õigusraamistikku ja loome nende arengut toetavad meetmed.
2. Realiseerime energiamajanduses peituvat potentsiaali, loome ministriumidevahelise koordineeritud süsteemi „Energiamaajanduse arengukava aastani 2030” rakendamiseks.
3. Loome energiaühistutele pikaajaliseks arenguks vajalikud õiguslikud ja majanduslikud tingimused.
4. Vähendame väike- ja mikrotootjatele seatud piiranguid. Võimaldame väiketootjatele toetust kogu võrku antud elektrienergia ulatuses.
5. Tõstame avalike hoonete energiatõhusust projekteerimisel, ehitamisel ja renoveerimisel. Kehtestame riigihanke pakkumismenetlustes energiatõhususe ja taastuenergia kasutuselevõtmise kriteeriumid.
6. Toetame säästlikku energiaallikate kasutamist ning eelisarendame elektri- ja soojusenergia koostootmist. Ei taasta taastuenergiatoetuste maksimist puidupõletamisele Eesti Energia praegustes põlevkivikateldes.

Liigume taastuenergeetikale ülemineku poole

1. Taastuenergeetika edendamisel tõhustame riigi rolli EL-i taastuenergia koostöömehhanismide korraldamisel ja avame teiste riikide subsiidiumioksjonid Eesti tootjatele. Seame sihiks, et taastuenergia osakaal elektrienergia tootmises moodustaks nende projektide realiseerumisel 2030. aastaks poole kogu energiatootmisest.
2. Toetame bilansienergia süsteemi rakendamist, kus väiketootjatel on võimalus toota võrku taastuenergiat ja tasaarveldada selle aasta jooksul energiatarbimisega.
3. Arendame välja taastuenergia teadus- ja innovatsioonisüsteemi, mis loob aluse teadmistemahukale ekspordile energeetikas.
4. Suuname põlevkivisektori arengut väiksema keskkonnamõju poole. Põlevkivi kasutamisel energiaallikana toetame meetmeid, mis kindlustavad põletamisel kõrgeima võimaliku kasuteguri.
5. Hoidume Virumaa elukeskkonda negatiivselt mõjutava põlevkivi kaevandamismahu paisutamisest võrreldes kehtivate kaevandamislubadega.
6. Põlevkiviresursi maksustamiseks õlitööstuses töötame 2017. aastaks välja naftahinna muutustest sõltuva maksu alused.

2.4. Keskkond

Visioon

Eesti mitmekesine ja puhas looduskeskkond on meie riigi oluline väärtus, mida oskame hinnata ja hoida järgmistele põlvetele. Eestis kasutatakse targalt ja säästlikult kõiki loodusressursse: maad, metsa, õhku ja vett. Eesti keskkonnakaitsetegevus on jätkuvalt kooskõlas rahvusvaheliste seisukohtadega, arvestab meie ajaloolisi traditsioone ning sotsiaalset ja majanduslikku olukorda. Näeme praegustes probleemides võimalust uudseteks rohemajanduse teenusteks ja toodeteks. Meie lahendus on lülitada raiskamisele orienteeritud majandusmudelilt ümber säästlikule ja kestlikule režiimile.

Olulisemad lubadused

1. Suurendame tarbija teadlikkust teavituskampaaniate, koolituste ja juhendamisprogrammide kaudu toiduohutusest, kemikaalide kasutamisest olmetoodetes ning ökoloogilisest jalajäljest.
2. Igal elanikul peab olema kättesaadav kvaliteetne, puhas ja vastuvõetava hinnaga joogivesi.
3. Kaotame karusloomafarmid, kus kasvatatakse tehistingimustes võõrliike.
4. Seame sihiks, et prügilatesse ei ladestataks jäätmeid, piirame aasta-aastalt ladestamisele minevat jäätme hulka. Toetame olmejäätmete tekkekohal liigiti kogumise arendamist ja viime taaskasutuse osakaalu 70%-ni jäätmetest.
5. Toetame riiklikult nõukogudeaegsete põllumajandus- ja tööstushoonete lammutamist.

6. Toetame riiklikult Eesti maavarade täieliku kaardistamise ja võimaliku kaevandamise analüüsid, leiame tasakaalu riigi majanduslike ja keskkonkaidsete huvide vahel.

Meetmed

Keskkonna- ja looduskaitse

1. Toetame keskkonnasäästlike lahenduste ja tehnoloogiate eelistamist riigihangetel.
2. Kaasame aktiivselt kohalike kogukondi kaitsealade haldamisse: ametkonnad ja kohalikud elanikud peavad tegema pidevat koostööd. Toetame looduskaitse usaldusmeeste võrgustiku loomist.
3. Toetame ajalooliste looduslike pühapaikade kaardistamist riiklikult ja tagame hiite säilimise.
4. Igal Eesti elanikul peab olema kättesaadav kvaliteetne ja puhas joogivesi mõistliku hinnaga. Jätkame linnade ja alevite reovee puhastusseadmete rajamist ning renoveerimist. Toetame jätkuvalt kasutamispiranguid Ülemiste järve sanitaarkaitsealas.
5. Jälgime, et kavandatavate looduskaitsealade eesmärk ja -režiim oleksid kooskõlas. Tagame eramaadel looduskaitsete piirangute võrdse kompenseerimise sõltumata sellest, kas piirangud on kehtestatud Natura 2000 võrgustiku aladel või väljaspool seda.
6. Loome karjäärade rekultiveerimisfondi, kuhu tehakse karjääri aktiivse majandamise käigus pidevalt sissemaksid, mida kasutatakse hiljem karjääri rekultiveerimiseks.
7. Algatame auditi looduskaitsete piirangute hindamiseks, et kaaluda kaitseväärtuste otstarbekust ja põhjendatust.
8. Töötame välja keskkonnanahäiringute heastamise lisapõhimõtted, mille alusel kompenseeritakse üleriiklike investeeringutega riiklike suurte taristuprojektide rajamisel loodusele avaldatav negatiivne mõju.
9. Koostame pikaajalise keskkonnanahäire arengu- ja tegevuskava.
10. Toetame riigi, ettevõtete ja ülikoolide partnerlust rohemajanduspoliitika väljatöötamisel, mis on suunatud toodete materjalikulu vähendamisele, toodete taaskasutuse võimaluste suurendamisele ja kohalike materjalide kasutamisele ning tootmise keskkonnamõju vähendamisele. Kaalume maksusoodustuste rakendamist.

Säästlik ehitus

1. Loome toetusfondi, et aidata koduomanikel investeerida taastuvenergialahendustesse ja küttesüsteemide uuendamisse.
2. Töötame välja toetusüsteemi säästlike ja madala energiatarbega majade edendamiseks, sh projekteerimiseks ja ehitusjärelvalveks.
3. Toetame riiklikult nõukogudeaegsete militaar-, põllumajandus- ja tööstushoonete lammutamist.
4. Toetame pikaajaliste puittoodete kasutamist, näiteks avaliku sektori hoonete ehitamist puidust. Vajalikud on investeeringutoetused puittoodete arendusse, töötlemistehnoloogiatesse ja toodete turustamisse. Keskkonnanahäirelike hangete

korraldamisel loome võimaluse kasutada ehitise ühe hinnatava parameetrina süsinikujalajälge.

5. Arendame Võru kutsehariduskeskuse juures lõpuni välja puidutöötlemise kompetentsikeskuse, mis hakkab eest vedama innovatsiooni puidutöötlemise vallas.

Jäätmemajandus ja loodusvarade kasutus

1. Moodustame Vaivara ohtlike jäätmete prügilast riigiettevõtte, et tagada prügila pidev toimimine ja vajalik kontroll.
2. Teostame riiklikult Eesti maavarade täieliku kaardistamise ja võimaliku kaevandamise analüüsid, leiame tasakaalu riigi majanduslike ja keskkonnakaitseliste huvide vahel.
3. Selleks, et maksumaksjad teeniksid riigile kuuluva maavara kasutamisest suurimat võimalikku tulu, põlevkivi hind kataks keskkonnakahjustused ja kaoks konkurentsile suletud süsteem, pooldame põlevkivi realiseerimist enampakkumistel.
4. Selleks, et motiveerida jäätmete sorteerimist, võimaldame omavalitsusel suuremates piirides otsustada kohustusliku jäätmeveo sageduse üle.
5. Toetame jäätmeveo korralduse põhimõtete ajakohastamist. Selleks, et stimuleerida jäätmete sorteerimist ja keskkonnahoidlikumaid jäätmekäitlusviise ning tagada kohalikele omavalitsustele jäätmehoolduse korraldamiseks püsivam rahastus, töötame uue keskkonnatasude raamkava koostamise käigus välja Euroopa Liidu jäätmehierarhiast sõltuva jäätmekäitluse keskkonnatasudega maksustamise mudeli.

Keskkonnaohutus Läänemeres

1. Soodustame keskkonnasõbralikumate kütuste ja tehnoloogiate kasutamist laevadel ning tõstame reostustõrjevõimekust sadamates. Loome tõrjefondi keskkonnareostuse tõrjumise võimekuse suurendamiseks ja õnnetuste likvideerimiskulude katmiseks ning määrame selgemalt riigi ja omavalitsuse ülesanded reostuse likvideerimisel.
2. Süvendame rahvusvahelist keskkonnakoostööd kõigi Läänemere-äärsete riikidega, et luua kogu Läänemerd kattev kontrollisüsteem, mille kaudu oleks võimalik kontrollida laevadel olevate jäätmete olemasolu ja reguleerida nende üleandmist sadamates.
3. Eesti suuremate reoveepuhastite väljalasud peavad olema pideva seire objektiks.

Metsandus

1. Võimaldame füüsilisest isikust metsaomanikul müüa tulumaksuvabalt oma metsast saadud metsamaterjali 5000 euro ulatuses aastas.
2. Toetame ühistegevuse arendamist, et suurendada erametsaomanike konkurentsivõimet. Suurendame hüppeliselt puidu energiakasutust, mis aitab kaasa tööhõive parandamisele maapiirkondades.
3. Hoiame Eesti põlise riigimetsa riigi omanduses ja tagame riigimetsa jätkusuutliku ja heaperemeheliku majandamise.
4. Toetame kaitseala valitsejale suuremate volituste andmist metsamajanduslike tööde planeerimisel.

5. Loome väikemetsaomanikele metsamajandamiseks lihtsad ja läbipaistvad regulatsioonid, toetame metsaühistute tegevust ning kaasame maaomanikud võimalikult varajases planeerimisfaasis kõikidesse nende omandit puudutavatesse protsessidesse.

Jahindus

1. Seisame selle eest, et jahipidamine kui harrastus jääks ka edaspidi kättesaadavaks kõigile asjast huvitatuile sõltumata sissetulekust ja ühiskondlikust positsioonist. Oleme seisukohal, et riigi rolli jahinduspoliitika kujundamisel tuleb suurendada, selleks loome keskkonnaministeriumis jahindusliku üksuse.
2. Seisame suurte jahipiirkondade säilitamise eest, arvestades, et jahinduse korraldamise aluseks on uluk ning minimaalseks jahipiirkonna suuruseks säiliks 5000 hektarit ühes ringpiiris.
3. Lisaks jahimeestele ja maaomanikele peab ulukite põhjustatud kahjude hüvitamise fondi kaudu panustama ka riik. Jahipiirkonna kasutaja ei ole kohustatud hüvitama uluksõraliste tekitatud kahju, kui ta on täitnud sõraliste küttemismahu ja struktuuri jahindusnõukogus kokkulepitud ulatuses.
4. Toetame maaomanike kaasamist jahindustegevuse kavandamisse.

2.5. Maksud

Visioon

Maksumuudatuste tulemusena on kasvanud tööhõive ning õiglasemalt jagunenud maksukoormus madalama ja kõrgema sissetulekuga inimeste vahel. Ettevõtetele on muutunud soodsamaks madalama ja keskmise sissetulekuga töötajate palkamine ning investeerimine töötaja haridusse ja tervisesse. Välisomanduses olevad ettevõtted on senisest enam motiveeritud jaotama kasumit Eestis ning panustama maksudena riigi ja kohalike omavalitsuste tuludesse. Tervist kahjustavate toodete tarbimise kõrgem maksustamine soosib tervislike eluviiside levikut.

Olulisemad lubadused

1. Madala ja keskmise palgaga töötajate maksukoormuse langetamiseks kehtestame astmelise tulumaksu.
2. Soodustame noorte, õppurite, piiratud töövõimega inimestega ja eakate tööhõives osalemist, selleks langetame nende eest makstavat sotsiaalmaksu 13% võrra.
3. Regionaalsete töökohtade loomiseks langetame sotsiaalmaksumäära 33%-lt 30%-ni nende töötajate puhul, kelle elu- ja töökoht asuvad väljaspool Harjumaad.
4. Paindliku töötamise võimaldamiseks ja tööhõive suurendamiseks kaotame sotsiaalmaksu minimaalse kuumäära nõude.
5. Tervislike eluviiside leviku toetamiseks vabastame ettevõtte investeeringud töötaja tervisesse erisoodustumaksust.

Meetmed

Tööjõumaksud

Madalapalgaliste töötajate pealt makstavad tööjõumaksud on Eestis kõrged ja nende osakaal kõigist kogutud maksudest on liiga suur. Seetõttu soovime ennekõike madala ja keskmise sissetulekuga ning väiksema konkurentsivõimega isikute tööjõumakse vähendada. Soodustame tööandja panust töötaja tervisesse ja koolitusse ning muudame maksusüsteemi kasvuettevõtetele soodsamaks.

1. Kehtestame progressiivse tulumaksu
Kehtestame täiendava tulumaksu (29%) tulule, mis ületab 1600 eurot kuus. Korrigeerime seda vastavalt keskmise palga tõusule. Madalama ja keskmise sissetulekuga töötajate maksukoormuse vähendamiseks peame oluliseks tõsta tulumaksuvaba määra regulaarset nii palga kui ka pensionide puhul.
2. Langetame sotsiaalmaksu.
 - Langetame sotsiaalmaksu ravikindlustuse osa võrra (13% palgast) neil, kelle konkurentsivõime on tööturul madalam ning kellel on ravikindlustus tagatud riigi poolt (pensionärid, õppivad noored ja piiratud töövõimega inimesed, omasteholdajad).
 - Kaotame sotsiaalmaksu miinimumnõude väiksema kui täiskoormusega töötamise puhul. Ravikindlustusmaksu arvestatakse endiselt alampalgalt, et tagada töötajale ravikindlustus, kuid pensionikindlustusmaksu vastavalt töötaja tegelikule töömahule.
 - Vähendame sotsiaalmaksu väljaspool Harjumaad 3% võrra, et soodustada palgatõusu ja vähendada sissetulekuerinevusi. Soodustuse saamiseks peab töötaja töö- ja elukoht olema registreeritud väljaspool Harjumaad.
3. Vabastame tööandja kulutused töötaja tervisesse erisoodustusmaksust (600 eurot aastas).
4. Soodustame tööandjapensioni teket.

Tarbimismaksud

Käibemaks on Eestis üsna kõrge ning põhjustab suurema maksukoormuse neile, kes kulutavad enamiku oma sissetulekust tarbimisele ehk üldjuhul väiksema sissetulekuga ja lastega leibkonnad. Seetõttu peame oluliseks käibemaksu osakaalu vähenemist kogu maksutulust. Maksustame tervishoiu eesmärgil tervist kahjustavate ainete tarbimist ja viime sisse autode luksusmaksu.

1. Tõstame alkoholi ja tubakatoodete kui tervist kahjustavate ainete aktsiisi vähemalt palgatõusuga samas tempos.
2. Seadustame nikotiini sisaldava e-sigareti vedeliku müügi ka mitteravieesmärgil ja maksustame selle aktsiisimaksuga.
3. Kehtestame energijookidele kui tervist kahjustavatele toodetele aktsiisimaksu.
4. Kehtestame luksusautomaksu.
 - Kehtestame üle 35 000 euro maksvatele sõiduautodele luksusautomaksu. Iga seda piiri ületav euro on maksustatud 40 sendiga. Soetamismaksu hulka loetakse ka lisavarustus, mis soetatakse aasta jooksul pärast auto soetamist. Autotööstuse puudumise tõttu mõjutab autode soetamine negatiivselt meie

jooksevkonto tasakaalu ehk viib raha välja. Maksust on vabastatud keskkonnasõbralikud sõidukid.

Vara- ja keskkonnamaksud

1. Füüsilise isiku dividendide ja muu passiivse tulu maksustamine.
 - Maksustame füüsilise isiku passiivtulu 26% maksumääraga. Dividendide maksustamisel arvestatakse füüsilise isiku maksukohustusest maha juriidilise isiku tasutud tulumaks ehk tegelik maksumäär võrdub 6%ga.
 - Renditulult lubame maksuvabalt maha arvata 60% renditulust, et katta kinnisvaraga seotud kulutusi.
2. Jaotame teede kasutamise eest raskeveokitelt võetava tasu õiglasemalt Eesti ja võõramaiste ettevõtete vahel. Selleks kehtestame üldise raskeveokimaksu kõigile riigis sõitvatele veokitele ja tühistame registripõhise maksu.
3. Allutame põlevkivi hinna turukonkurentsile. See võimaldab riigil teenida oma maavaralt lisatulu, soodustab põlevkivist suurema lisandväärtuse loomist ja kohtleb maavara kasutavaid ettevõtteid võrdsemalt.

Ettevõtete maksustamine

Eesti maksustab ettevõtete tulu koos Leedu ja Ungariga Euroopa Liidus vähim. Selle põhjustab meie unikaalne lähenemine, mis maksustab tulu vaid kasumi jaotamisel, mitte selle tekkimisel. See tekitab maksulaekumises riigi jaoks suure kõikumise ja annab eelise turul tugeva positsiooniga ettevõtetele. Meie eesmärk on parandada uute tulijate ja väiksemate ettevõtete konkurentsitingimusi, suurendada motivatsiooni jaotada kasumit Eestis ja kontrollida selle mujale ülekandmist ning piirata kõrge sotsiaalse riskiga ettevõtlust.

1. Ettevõtte jaotatava kasumi avansiline maksustamine.
 - Alates kolmandast kasumlikust aastast ja 30 000 eurot ületava omakapitali puhul maksustatakse ettevõtte iga-aastane kasum 7% maksumääraga juhul, kui viimasel kolmel aastal makstud tulumaks on väiksem kui 7%. Varem makstud tulumaksu saab tasutavast maksust maha arvata kasumi jaotamisel. Uutele ja väikestele ettevõtetele säilitame praeguse maksusüsteemi. Põhimõtte jaotab staažikamate ja suuremate ettevõtete kasumi eri aastate vahel ühtlasemalt, samal ajal ei suurene nende maksukoormust pikas perspektiivis oluliselt. Samuti motiveerib see rahvusvahelisi korporatsioone jaotama kasumit Eestis, kuna osa kasumi jaotamisel tekkivast maksukohustusest on avansiliselt tasutud.
2. Rahvusvaheliste kontsernide sisesed tehingud.
 - Võtame täiendava tähelepanu alla ema- ja tütaretevõtete vahelised tehingud. Kohustame iga kuu deklareerima seotud osapooltele antud ja neilt saadud laenud ning hoiused koos intresside ja tootlustega, et hõlbustada maksuhalduri kontrolli kasumi Eestist väljaviimise üle.
3. Kiiralaenude maksustamine ja piirangud.
 - Kehtestame krediidikulukuse määrale lae. Allutame laenu väljastavad ettevõtted Finantsinspektsiooni kontrollile ja kehtestame litsentsitasu, mis kataks järelevalvega seotud kulud.
4. Vabastame tulumaksust PRIA toetused, mida makstakse kaitsekohustuse teatise alusel tehtavate tööde kompenseerimiseks.

3. OMARIIKLUSE ARENG

Sotsiaaldemokraatide eesmärk on vaba ja salliv ühiskond ning kõigi Eesti elanike heaks toimiv tõhus ja mõjus riik. Lähtume valitsuserakonnana järgmistest põhimõtetest ja taotlustest:

1. Anname riigi inimestele tagasi. Muudame Eestis toimuva igaühele mõistetavaks ning suurendame inimeste tahtet olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik. Parandame inimeste võimalusi osaleda riigivalitsemises.
2. Tagame igale Eesti elanikule turva- ja kindlustunde. Viime ellu terviklikku turvalisuspoliitikat, mille taotlusteks on sotsiaalne sidusus, majanduslik kindlustunne ning sise- ja riigikaitse turvalisus.
3. Peame vajalikuks ühtse ja tõhusa arengu nimel riigi kaasajastamist ning reformimist. Teeme põhjaliku riigiauditi ja korrastame riigihaldust, et tagada avalike teenuste kvaliteet, kättesaadavus ja tõhusus. Suurendame riigi strateegia- ja tulevikuseire võimekust.
4. Meie välispoliitika on väärtuspõhine, kindlameelne ja mõjukas.

3.1. Avatud valitsemine ja riigihaldus

Visioon

Eesti arengut hoogustab koostööd ja osalusdemokraatiat väärtustav tõhus riigivalitsemine. Kaasav riik kindlustab avalikes huvides toimiva ja järjepideva arengu eri eluvaldkondades ning toetab ühiskonna terviklikkust. Valijate eelistusi paremini arvestav valimissüsteem tõstab valitute vastutust rahva ees ja suurendab usaldust avaliku võimu vastu. Riigiametnike valitakse kompetentsuse, mitte erakondlike eelistuste alusel. Olulised poliitilised otsused langetatakse ekspertide, kolmanda sektori organisatsioonide ja poliitiliste jõudude koostöös. Avalike teenuste kättesaadavust ja esindusdemokraatia säilimist rohujuuresandil toetab maakondliku omavalitsustasandi taastamine piirkondlike probleemide lahendamiseks. Noorte poliitikas osalemise huvi on tõusnud. Eestist on saanud euroopalikult tasakaalustatud ühiskond, kus on tavaks naiste ja meeste võrdne esindatus kõigis poliitikavaldkondades ning poliitilistes tegevustes.

Olulisemad lubadused

1. Koondame riigiasutused maakondades ühtsetesse riigi teenuskeskustesse. Nii on riigile odavam ja inimestele mugavam.
2. Tagame üleriigilistele kodanikuühendustele sõnaõiguse Riigikogu komisjonide töös. Võtame seadusandlikud otsused vastu avalikule arutelule ja mõjude analüüsile toetudes ning kaasame otsuste ettevalmistamisse kodanikuühenduste esindajad ja asjatundjad.

3. Hoidume avaliku teenistuse politiseerimisest. Peame ametnike valikul esmatähtsaks nende erialast kompetentsust, mitte poliitilist lojaalsust erakonnale.
4. Kehtestame erakonna reklaamikulude ülempiiriks 500 000 eurot kalendriaastas. Nii saavad valimistulemuste kaaluks ideed, mitte erakondade rahastajad.
5. Tagame õiguskindluse. Me ei pea õigeks üleöö toimuvaid muutusi õiguskeskkonnas ja väldime erakondlikku seadusandlusega manipuleerimist.

Meetmed

Tõhusam, läbipaistvam ja kaasavam riigivalitsemine

1. Sätestame, et Riigikogus arutusele tulevatele olulisimatele seaduseelnõudele lisatakse analüüs selles kavandatavate muutuste keskkonna- ja sotsiaalsete mõju kohta, sealhulgas soolise võrdõiguslikkuse vaatekohast.
2. Töötame välja kohalike omavalitsuste kaasamise hea tava.
3. Loome juriidilise aluse, et eestkosteorganisatsioonid ja vabaühendused saaksid kaitsta oma sihtrühmade õigusi kohtus.
4. Suurendame riigikantselei rolli horisontaalsete poliitikate koordinaatorina. Toetame strateegiliste muudatuste kavandamiseks ja elluviimiseks valdkonnaüleste mitmekülgsete töövormide (võrgustikud, töörühmad, projektmeeskonnad jne) juurutamist avalikus teenistuses.
5. Rakendame innovatsiooni avalikus sektoris. Viime läbi pilootprojekte uudsete või keerukate ülesannete lahendamiseks.
6. Toome otsustamise inimestele lähemale. Suurendame riigi kohalike asutuste otsustusõigust ja parandame teenuste kvaliteeti.
7. Vähendame dubleerimist maavalitsuste ja omavalitsusliitude vahel. Osa maavalitsuste ja väiksemate omavalitsuste ülesandeid anname üle omavalitsusliitudele.
8. Teeme avalikkusele kättesaadavaks informatsiooni kõigi riigi tasandil toimuvate oluliste otsustusprotsesside kohta. Toetame ajakirjandusvabadust ja ajakirjanike ligipääsu avalikkuse jaoks olulisele teabele.
9. Toetame avaliku teenistuse suuremat avatust ja palgasüsteemi läbipaistvust.
10. Juurutame tänapäevaseid tehnoloogilisi lahendusi, mis aitavad nii riigi kui ka kohalikul tasandil kaasa läbipaistvale juhtimisele ja valitsemisele.
11. Loome tööandjate ja haridusasutuste poolt heakskiidetud ja rahvusvaheliselt kasutatava vabatahtlike tunnustamissüsteemi.
12. Soodustame kaasava eelarvestamise põhimõtete rakendamist.
13. Töötame välja õiguslikud alused rahvahääletuste laialdasemaks kasutuselevõtuks.

Paremini toimiv esindusdemokraatia

1. Muudame erakondade rahastamise süsteemi, jagame pool eraldisest kõigi erakondade vahel, kes on kogunud vähemalt 2% valijate häältest, proportsionaalselt valimistel kogutud häältega. Teine pool eraldisest jagatakse kõigi parlamendis esindatud erakondade vahel võrdselt. Erakondadel, kes kogusid vähemalt 1% valijate toetuse, säilib 10 000-eurone toetus.
2. Poliitilise konkurentsi elavdamiseks lihtsustame uute tulijate pääsu parlamenti. Selleks vabastame erakonna, kes osaleb Riigikogu valimistel esimest korda,

kautsjoni maksmisest ja anname üksikkandidaatidele mandaadi samadel tingimustel nagu erakondade kandidaatidele.

3. Muudame üleriigilised valimisnimekirjad avatuks. Reastame kandidaadid üleriigilises nimekirjas vastavalt nende kogutud häälte arvu suhtele ringkonna lihtkvooti. Kui häälte arvu suhe ringkonna lihtkvooti on võrdne, saab kompensatsioonimandaadi kandidaat, kes on esitatud nimekirjas eespool.
4. Selleks, et tugevdada saadikute sidet oma valimisringkonnaga, lubame Riigikogu liikmetel kuuluda samal ajal kohaliku omavalitsuse volikogusse, kuid välistame topelttasu saamise.
5. Välistame riigivaraseaduses nimetatud juriidiliste isikute nõukogu liikmete nimetamisel Riigikogu liikmete määramise nimetatud nõukogudesse.
6. Muudame põhiseadust selliselt, et Riigikogu liikmele ei laiene puutumatus. Riigikogu liikmel ei ole oma ausa tegevuse tagamiseks vaja laiemat kaitset kui on näiteks Eesti Vabariigi Presidendil, Vabariigi Valitsuse liikmel, riigikontrolöril või õiguskantsleril.

E-riigi areng

1. Korrastame riigi IKT-juhtimist ning muudame selle ametkonnaüleseks ja tsentraalselt koordineeritavaks. Looime riigi IT-arhitektide institutsiooni.
2. Arendame välja riigi ja kohalike omavalitsuste ühised IT-platvormid.
3. Toetame isikutuvastuse tulevikumeetodite väljatöötamist ja praeguste meetodite (näiteks mobiili-ID ja biomeetria) edasiarendamist.
4. Toetame e-residentsuse projekti arendust ja aitame selle sisustada vajalike teenustega.
5. Võimaluse korral hangime teenuseid ja tooteid kohalikel ettevõtetelt, et toetada IKT-valdkonna arengut Eestis.
6. Soodustame vabavara arendamist ja kasutamist, vaatame üle riigi litsentsipoliitika ning eelistame võimaluse korral vabavaralahendusi.
7. Püüame Eesti elektroonilisi ja mobiilseid IKT-lahendusi muuta Euroopa Liidu standarditeks.
8. Juurutame praegused e-tervise (ennekõike digiregistratuur ja digilugu) lahendused. Jälgime, et tervishoiuteenuste osutajad kasutaksid e-tervise infosüsteemi.
9. Töötame välja virtuaalvaluutade võimaliku tunnustamise ja kasutamise poliitika.
10. Vaatame üle kõik enamlevinud e-teenused ja seame sihiks, et need oleksid 2018. aastaks võimalikult mugavalt kasutatavad.
11. Aitame inimestel, kes e-teenuseid ei kasuta, saada digiassistentide võrgustiku toel osa e-teenuste võimalustest.
12. Selleks, et vähendada digitaalset lõhet, alustame keeletehnoloogia kasutamist riiklike teenuste pakkumisel. Toetame eesti keele arengut keeletehnoloogiate piisava rahastamise, eestikeelsete arvutiprogrammide laialdasema kasutuselevõtu ning rahvuskultuuri säilike ja arhiivide digitaliseerimise ja avalikustamise (ligipääsu võimaldamise) kaudu.
13. Suurendame e-riigi teenuste kättesaadavust võõrkeeltes.

3.2. Regionaalareng ja kohalik omavalitsus

Visioon

Kõikjal Eestis on hea elada. Rahvastiku ja majandustegevuse paiknemine kogu riigi territooriumil tagab kõikjal töökohtade olemasolu, julgeoleku ja kultuurilise identiteedi säilimise. Suurenenud mobiilsus annab inimestele võimaluse mugavalt liikuda ning vabaduse valida meelepärane elu- ja töökoht ning elustiil. Kohalikud omavalitsused on tegasus, iseseisvad ja jätkusuutlikud. Ülesanded, mida ei ole mõistlik täita ühes omavalitsuses, täidetakse maakonna tasandil. Eesti riigihaldus tagab koordineerimise ja koostöö riigihalduse eri valdkondade ja tasemetega vahel ning võimaldab kodaniku- ja ametnikualgatust.

Olulisemad lubadused

1. Toetame ettevõtluse arengut ja töökohtade loomist, selleks langetame sotsiaalmaksu määra 33%-lt 30%-ni nende töötajate puhul, kelle elu- ja töökoht asuvad väljaspool Harjumaad.
2. Viime ellu haldusreformi. Selleks tugevdame omavalitsusliite, toetame omavalitsuste liitumist ja viime osa maavalitsuste ülesandeid omavalitsusliitudesse üle. Järgmise sammuna taastame maakondliku omavalitsuse.
3. Käivitame riiklikult toetatud üürielanute programmi, et võimaldada elamispinda noortele peredele, spetsialistidele ja eakatele. Sellega aitame inimestel elukvaliteedis kaotamata elada eelistatud kodukohas ja parandame töajõu mobiilsust.

Meetmed

Toetame ettevõtluse arengut ja töökohtade loomist väljaspool suuremaid keskusi.

1. Suurendame ministriumideülest koostööd regionaalsete investeeringute planeerimisel ja elluviimisel.
2. Paneme kohalikele omavalitsustele ülesandeks ettevõtluskeskkonna arendamise. Eraldame selleks vajalikud vahendid sihtotstarbelisena riigieelarvest.
3. Käivitame välismaal töötavatele eestimaalastele ja siinsetele töötajate puuduses ettevõtetele suunatud programmi, et leida võimalusi spetsialistide naasmiseks.
4. Soodustame maapiirkondade ettevõtete liitumist elektrivõrguga. Selleks katame osaliselt liitumistasud ettevõtetele, kes loovad töökohti väljaspool suuremaid keskusi.
5. Tagame ettevõtluse arenguks vajaliku riigimaa eraldamise kohalikele omavalitsustele.
6. Arvestame ettevõtete regionaalset paiknemist avalike teenuste ja toodete hankimisel. Selleks muudame riigihankeseadust.

Tagame inimeste lihtsa liikumise töö- ja elukoha ning teenuskeskuste vahel. Võimaldame elada maal ja töötada või õppida linnas.

1. Panustame teede seisukorra säilitamisse ja parendamisse. Tagame maksimaalse efektiivsuse Euroopa Liidu vahendite kasutamisel, lõpetame raiskamise ja üleprojekteerimise tee-ehituses.
2. Tõstame ühistranspordi dotatsioone maakonnasiseste ja mittetasuvate maakonnavaheliste liinide toetuseks.
3. Teeme liikumise ühistranspordiga võimalikult mugavaks. Käivitame targa transpordi süsteemi, mis sisaldab nii tellimusreise kaugematesse küladesse kui ka integreeritud piletisüsteemi, kus pilet kehtib kõigis transpordiliikides ühest sihtkohast teise.
4. Tagame iga maakonnakeskuse ühendatuse nii oma tagamaa kui ka teiste keskustega. Selleks ehitame välja mitmekesise, kvaliteetse ja kiire ühistranspordi.
5. Tagame, et Eesti lennuväljad ja sadamad on heas korras ning loovad tingimused Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmiseks. Tagame senisest kvaliteetsema regionaalse lennuühenduse Eesti saartega.
6. Tagame kvaliteetse praami- ja lennuühenduse saartega.
7. Lõpetame ooteala kasutamise eest tasude võtmise Koidula ja Luhamaa piiriületuspunktis kõigi sõidukite juhtidelt, kui sõidukile on võetud järjekorakoht elektroonilise piirijärjekorra broneerimise keskkonnas ja selle eest on tasutud ning kui sõiduki ainsaks teenuseks, mida ooteala haldaja osutab, on sõiduki piiripunkti suunamine ja selleks vältimatult vajalikud toimingud.
8. Regionaalse rongiliikluse arendamiseks perspektiivsetel suundadel, sh Riisipere-Haapsalu lõigul rongiliikluse taastamiseks, Lelle-Pärnu lõigu rekonstrueerimiseks ja Tartu reisirongikiiruse tõstmiseks 160 km/h-ni, analüüsime seni tehtud investeeringute mõju reisirongiliiklusele ja erinevaid finantseerimisvõimalusi.

Arendame Eesti maakondi. Toome teenused ja tasuvad töökohad elukohast poole tunni kaugusele.

1. Maakonnakeskused on kohaliku arengu tugipunktid. Maakonnakeskus (maakonnalinn koos tagamaaga) peab pakkuma täispaketti teenuseid, kõrgetasemel haridust ja lisavõimalusi uute ettevõtete ja töökohtade loomiseks (äriteenused, koolitus, inkubaatorid, tootmisalad jms).
2. Igas maakonnas näeme maakonnalinna kõrval ka väiksemaid linnu ja suuremaid vallakeskusi kui kohalikke arengumootoreid ja teenuste osutajaid.
3. Taastame riigi maakondlike investeeringute programmi. Selleks anname kindla osa valdkondlikest investeeringuvahenditest otsustamiseks maakonna tasandile.
4. Toome riigi töökohti suurtest keskustest välja teistesse maakonnalinnadesse. Suurendame kaugtöö osakaalu ja vähendame tsentraliseerimist riigiasutustes.
5. Toetame kodulähedaste põhikoolide ja elujõuliste maagümnaasiumide püsimist. Arvestame koolide rahastamisel nende regionaalset paiknemist.
6. Toetame väljaspool perearstikeskusi tegutsevate perearstipraksiste püsimist. Suurendame asukohast ja õepunktide arvust tulenevat perearstide lisarahastamist.
7. Teeme seaduseelnõude juures kohustuslikuks regionaalpoliitilise mõju analüüsi.
8. Suurendame regionaalsete hindamiskriteeriumide mõju ja maakondliku tasandi otsustusõigust EL-i raha jagamisel.
9. Tugevdame ettevõtluse tugisüsteeme maakonnakeskustes. Ühendame maavalitsuste, omavalitsusliitude, maakondlike arenduskeskuste, regionaalsete

kolledžite, kutsehariduskeskuste ja LEADER-tegevuskeskuste jõupingutused ühtseks tõhusaks süsteemiks.

10. Kaasame ülikoolide regionaalsed kolledžid regionaalse arengu ja kohaliku ettevõtluse arendustöösse. Jätkame regionaalsete kompetentsikeskuste rahastamist.

Toome kohalikud omavalitsused madalseisust välja.

1. Riigireformi käigus töötame välja kohalike omavalitsuste uue rahastamismudeli, mis parandab kohalike omavalitsuste finantsautonoomiat. Suurendame tasandusfondi mahtu ja eraldame kohalike teede korrashoiuks lisaraha.
2. Suurendame omavalitsuste iseseisvust ja sõltumatust riigi rahakotist. Selleks suurendame kohalike maksude osakaalu omavalitsuste tulubaasis.
3. Suurendame linnaosade ja osavaldade otsustusõigust.
4. Rakendame kaasava eelarvestamise põhimõtteid. Osa omavalitsuse tuludest anname otsustamiseks otse elanikele.
5. Viime ellu haldusreformi. Selleks teeme kolm sammu.
 - Esimene samm – maakondade tugevdamine. Maakondlikul tasandil suurendame omavalitsusliitude tähtsust, omavalitsusliitudele antud ülesannete hulka ja neile eraldatud rahalisi vahendeid. Osa maavalitsuste ülesandeid anname üle omavalitsusliitudele. Maavalitsustest kujundame kohalikud riigi teeninduskeskused. Kohalikul tasandil toetame omavalitsuste vabatahtlikku liitumist mõistlikes piirides.
 - Teine samm – kohalike omavalitsuste arvu ja ülesannete muutmine. Kohalikul tasandil teeme omavalitsustele ettepanekud liitumiseks, et igasse maakonda jääks mõistlik arv omavalitsusi. Juhul, kui omavalitsus ei liitu, siis vaadatakse tema ülesanded üle, et need oleksid väiksele vallale jõukohased. Rakendame põhimõtet „väike omavalitsus – vähem ülesandeid, suur omavalitsus – rohkem ülesandeid”. Need ülesanded, mida ei ole mõistlik või jõukohane vallas korraldada, koondame maakonda, omavalitsusliitu.
 - Kolmas samm – kahetasandiliste omavalitsuste loomine. Maakondlikul tasandil ehitame üles maakondliku omavalitsuse koos valitava maakoguga. Selleks ei ole vaja lisaraha, vahendid koondame omavalitsusliidust, praegusest maavalitsusest ja esimese tasandi omavalitsustest. Maakondlikusse omavalitsusse koondame kõik need ülesanded, mida ühes vallas või väiksemas linnas ei ole kohapeal mõistlik teha: alates ühistranspordist ja jäätmemajandusest kuni ehitusjärelevalve ja planeerimiseni. Kaotame omavalitsusliidud ja riiklikud maavalitsused praegusel kujul. Praegusest maavalitsusest kujundame riigi teeninduskeskused, mille ülesanne on kohalike riigiteenuste korraldamine ja koordineerimine, järelevalve ja riigi esindamine maakonnas.
6. Toetame üleriigiliste omavalitsusliitude ühinemist üheks tõhusaks organisatsiooniks.
7. Kehtestame pealinnaseaduse. Lõpetame olukorra, kus Toompea võitlus Tallinna vastu kahjustab tervet omavalitsussüsteemi.

3.3. Siseturvalisus

Visioon

Eesti on riik, kus igaüks tunneb ennast turvaliselt ja kaitstuna nii kodus, tänaval kui ka internetis. Riik panustab turvalisusesse oma kohaloleku ja tõhusa õiguskaitsega ning ka kogukonnad näitavad üles initsiatiivi turvalise elukeskkonna loomiseks.

Olulisemad lubadused

1. Kehtestame politsei ja piirivalve miinimumpalgaks 1000 eurot ja seome selle tulevikus Eesti keskmise palgaga. Tõstame sisejulgeoleku valdkondade – pääste-, vangla-, maksu- ja tolliametnikud – miinimumpalka vähemalt 12% ning seome selle edasise tõusu keskmise palgaga.
2. Suurendame piirkonnakonstaablite arvu, esmatähtsaks peame piiriäärseid tööpiirkondi.
3. Tagame kiire menetlemise ja tõhusa õigusemõistmise. Digitaliseerime politsei, prokuratuuri ja kohtute menetluse.
4. Kehtestame õiglasel trahvid: mida suurem sissetulek, seda kõrgem trahv.
5. Võitleme perevägivalga vastu ning tagame kestliku ja kvaliteetse ohvriabi. Kindlustame kõikidele ohvritele vajaduse korral turvalise varjupaiga ja õigeaegse professionaalse abi. Ratifitseerime rahvusvahelise naistevastase ja perevägivalga ennetamise ja tõkestamise konventsiooni ning rakendame selle põhimõtteid riiklikes poliitikates.
6. Toetame vabatahtlikke ja panustame kogukonnapõhise korrakaitse ja päästetegevuse arendamisse.

Meetmed

Üldine siseturvalisus

1. Pöörame rohkem tähelepanu kuriteo- ja õnnetusjuhtumite ennetusele ning ergutame vabatahtlikku kindlustamist.
2. Teeme teavitustööd koolide ja noorteühenduste kaudu. Käivitame teavitusprogrammid, mis hõlbustavad noortel õigete valikute tegemist.
3. Võitleme vihkamise ja vaenu ilmingutega ühiskonnas. Arendame koostööd ühiskonna eri sektorite vahel, panustame aktiivsesse ennetavasse tegevusse. Käivitame kampaania „Mõista, anna teada, peata!”.
4. Seisame internetivabaduse eest ja parandame inimeste turvalisust küberruumis.
5. Võitleme korrupsiooni vastu. Jälgime, et Eesti seadustes järgitakse GRECO soovitusi ja ka erasektoris oleksid sanktsioonid tõhusad.
6. Tagame põhiõiguste vääramatu kaitse ning abivajajatele kvaliteetse õigusabi kättesaadavuse ja taskukohase hinna. Suuname rahalisi vahendeid, arvestades regionaalseid erinevusi, ja tagame venekeelse õigusabi kättesaadavuse Ida-Virumaal, Tallinnas ja Tartus. Vaatame üle riigi antava õigusabi alused, et ühiskonna nõrgemad liikmed saaksid vajaduse korral õigusabi.
7. Looime pankrotivõlgnike registri, mis annaks avalikkusele, eelkõige lepingupartneritele vajalikku teavet pankrotivõlgniku kohta.
8. Seadustame vabatahtlike poolt isiklike vahendite kasutamise ja tagame vabatahtliku tegevuse käigus tekkinud isikliku kahju hüvitamise.

9. Kaitseme Eesti riigi piiri. Ehitame välja kontrolljoone Eesti ja Venemaa vahel ning tagame piirivalve füüsilise ja tehnilise võimekuse. Loome piirikordonitesse kiirreageerimisüksused.
10. Pöörame erilist tähelepanu noorte vastu suunatud seksuaalvägivalla, koolikiusamise ja teiste vägivallategude tõkestamisele. Laiendame veebikonstaabli tööd ning noortele suunatud ennetustööd sotsiaalmeedias ja internetis.
11. Kriminaliseerime inimkaubandusega seotud teenuste kasutamise. Muu hulgas tagame, et inimkaubanduse ohvritl seksiteenuste ostmine on kriminaalkorras karistatav, samuti sätestame selged piirangud orjastavale tööle.
12. Kaalume raviprogrammidest keelduvate pedofiilide avaliku registri loomist.
13. Vähendame oluliselt narkosurmade arvu, eraldades kriminaalpolitseile rahalisi vahendid raskete sünteetiliste narkootikumide tänavamüügi vastu võitlemiseks.
14. Selleks, et inimestel oleks parem ülevaade oma laenudest ja kohustustest ning võimalik adekvaatselt oma laenuvõimekust hinnata, kaalume positiivse krediidiregistri loomist.
15. Selleks, et kaitsta kodanike põhiõigusi ja -vabadusi ning parandada turvateenuste turgu, seadustame eradetektiiviteenuse pakkumise. Selleks litsentseerime nende tegevuse ning reguleerime eradetektiivide õigused, kohustused, vastutuse ja järelevalve nende üle.
16. Ehitame uue Tallinna Vangla Rae valda ja likvideerime viimased nõukogudeaegsed laagritüüpi vanglad Tallinna kesklinnast ja Harkust.

Politsei- ja päästeteenistus

1. Kaotame õiguslikud takistused omavalitsuste koostöös ühiste korrakaitseametnike palkamiseks. Loome väljaõppestandardid kohaliku omavalitsuse korrakaitseametnikele.
2. Töötame välja Eesti oludesse sobiva kriminaalmenetluse seadustiku, mis vastab tänapäevastele kohtumenetluse nõuetele. Töötame selle nimel, et nii prokuratuuri, politsei kui ka kohtute vaheline tegevus oleks tõhus. Algatame programmi, millega asume aktiivselt kaasama noori õigusteadlasi prokuratuuri koosseisu.
3. Vähendame dubleerimist politsei- ja piirivalveameti ja päästeameti ning ministeeriumi osakondade vahel. Poliitikate loomine peab toimuma ministeeriumis, elluviimine ametites.
4. Loome politseile, piirivalvele ja prokuratuurile neljaks aastaks selge riigieelarveliste investeeringute programmi koos saavutatavate eesmärkidega. Digitaliseerime politsei, prokuratuuri ja kohtute menetluse.
5. Tagame kiire menetluse ja mõjusa karistuse. Tugevdame kriminaalpolitseid, lihtsustame ja kiirendame kriminaalmenetlust. Menetlus peab kannatanut säästma ega tohi põhjustada uusi kannatusi ja kulusid. Seame eesmärgiks kuritegudega ja väärtegudega tekitatud kahju kiire ja õiglase hüvitamise kannatanule.
6. Võimaldame eripäästjatele ja demineerijatele võimaluse jääda varasemale pensioniootele.
7. Toetame vabatahtlike päästjate ja korrakaitsete tegevust. Täiendame vabatahtlike päästekomandode varustust ning suurendame riigi osalust vabatahtlike päästekomandode ja merepäästekomandode kulude katmisel.

8. Tõhustame merepäästevõimekust kaldaäärses meres. Tagame mereäärsete päästekomandode merepäästevõimekuse.
9. Kahekordistame politsei eriüksuse K-komando suurust ja parandame eriüksuste koostöömist.

3.4. Riigikaitse

Visioon

Eesti kaitselahend rajaneb esmasel iseseisval kaitsevõimel ja NATO kollektiivkaitsel. Sõjalise riigikaitse kulutused moodustavad vähemalt 2% SKT-st. Eesti riigikaitse lähtub laiapindse riigikaitse põhimõttest: riigi kaitsmisel osalevad koordineeritult kõik kodanikud, riigiasutused ja institutsioonid.

Olulisemad lubadused

1. Säilitame kaitsekulutused vähemalt tasemel 2% SKT-st.
2. Pidevalt Eestis viibivad NATO liitlaste maa-, mere- ja õhuväeüksused tagavad usutava heidutushoiaku.
3. Säilitame noormeeste kohustusliku ajateenistuse ja soodustame ajateenistusse astumist.
4. Tasustame reservõppekogunemistel osalemist valitsuse ja tööandjate koostöös ning määras, mis motiveerib kaitsekohustuslasi õppekogunemistel osalema.
5. Eesti osaleb aktiivselt kõigi liitlaste ühisel kaitsmisel ja rahvusvahelistel kriisireguleerimisoperatsioonidel ning arendab veteranipoliitikat, et väärtustada Eesti eest võidelnute panust.

Meetmed

Eesti sõjaline riigikaitse rajaneb suure professionaalsusega elukutselistel tegevväelastel, ajateenistuse põhjal moodustatavatel reservüksustel ja Kaitseliidul kui vabatahtlikul riigikaitselisel organisatsioonil.

1. Elukutseliste kaitseväelaste palgatase ja töötingimused tagavad kaitsevälase ameti kõrge prestiiži ja tegevväelaste ametikohtade täieliku mehitatuse.
2. Ajateenistuse pikkus ja ülesehitus tagab tõhusa ja sisuka väljaõppe ning võimaldab ajateenistuse lõppedes reservi arvata kõrge moraaliga ja hästi kokku harjutanud üksused.
3. Kõik ajateenituse läbinud ja reservi arvatud kaitsekohustuslased on määratud sõjaaja ametikohtadele.
4. Testime reservüksuste valmisolekut ja formeerimisvõimekust regulaarsetel õppekogunemistel.
5. Tasustame reservõppekogunemistel osalemist valitsuse ja tööandjate koostöös ning määras, mis motiveerib kaitsekohustuslasi õppekogunemistel osalema ja võtab arvesse sõjaaja ametikoha vastutust.
6. Kaitseliidu rahastamine tagab Kaitseliidu suutlikkuse valmistada ette Kaitseliidu ülesandeks olevaid sõjalisi võimeid, kaasata uusi Kaitseliiduga liitujaid ja täita teisi talle seadusega pandud ülesandeid.

7. Kõigi valitsusasutuste riigikaitse roll ja ülesanded on selgelt kindlaks määratud ning nende täitmist korraldavad ja koordineerivad Riigikantselei ja Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjon.
8. Kõik riigikaitse ülesannetega seotud tippametnikud saavad ühtse koolituse abil piisavad teadmised laiapindse riigikaitse olemusest ja juhtimisest.

Eesti kaitseväge arendab välja kiirreageerimisvõimelisi üksusi ja loob vajaliku taristu, et tagada Eesti sõjaline kaitse välisohtude vastu ning koostegutsemisvõime liitlastega.

1. Kaitseväge arendab esmajoones neid sõjalisi võimeid, mis on vastavalt ohuhinnangutele vajalikud Eesti riigi esmaseks iseseisvaks kaitseks.
2. Kaitsehanked tagavad kõige kõrgemas valmisolekus ja siirmissvõimeliste üksuste täieliku varustatuse.
3. Kõik loodavad sõjalised võimed suudavad kiirreageerida ja tegutseda koos liitlaste üksustega.
4. Kaitseväge võimearendused lähtuvad vastutustundliku ressursiplaneerimise põhimõttest: kõigi sõjaliste võimearendusprojektide puhul võetakse arvesse ressursivajadusi kogu relvasüsteemi elutsükli jooksul.
5. Sõjaliste võimete arendamisel teeb riik tihedat koostööd Eesti kaitsetööstusega ja soodustab rahvusvaheliste kaitsetööstusettevõtete investeringuid Eestisse.
6. Viime lõpule riigikaitse arengukavas ettenähtud suurvõimearendused (soomusmanööverüksus, kolmanda põlvkonna tankitõrje, iseliikuvad haubitsad). Hankeplaan ajakohastades analüüsime vajadust ja võimalusi täita varem kavandatust kiiremini olulisi võimelünki (rannakaitse, keskmaa õhutõrje).
7. Riigikaitse taristu arendamisel seame eesmärgiks Eesti kaitseväge ja Kaitseväe töö- ja väljaõppetingimuste parandamise ning tingimuste loomise NATO uue heidutushoiaku käigus Eestisse lähetatud üksuste ühisharjutusteks ja väljaõppeks koos Eesti kaitseväega.

Liitlaste kohalolek Eestis ja naaberriikides heidutab potentsiaalseid agressoreid ning suudab vajaduse korral kiiresti ja otsustavalt reageerida kõigile sõjalistele ohtudele.

1. Eesti seisab selle eest, et kollektiivkaitse jääb NATO keskseks funktsiooniks.
2. Pidevalt Eestis viibivad NATO liitlaste maa-, mere- ja õhuväeüksused tagavad usutava heidutushoiaku.
3. Eestis roteeruvad liitlaste üksused peavad eelkõige korvama Eesti võimelünki ja aitama ühise väljaõppe toel tõsta Eesti kaitseväge valmisoleku ja väljaõppe taset.
4. Liitlasvägede kiire siirmissvõime tagamiseks ja heidutushoiaku tugevdamiseks eelpositsioneerime Eestisse liitlaste sõjalist varustust.
5. Eesti tagab NATO uue heidutushoiaku käigus Eestisse lähetatud liitlasüksustele vajaliku vastuvõtva riigi toetuse ja arendab väljaõppeks vajalikku taristut (lähiharjutus- ja laskealad).
6. Eesti seisab selle eest, et NATO-l on tänapäevased, realistlikke ohustsenaariume käsitlevad, ühistel õppustel läbi harjutatud ning reaalselt ressurside ja võimete tagatud kaitseplaanid.
7. Eesti arendab tihedat kaitsekoostööd Põhja- ja Baltimaadega ning toetab Soome ja Rootsi tihedamat lõimumist NATO kaitsekoostööga.

Eesti osaleb aktiivselt kõigi liitlaste ühisel kaitsmisel ja rahvusvahelistel kriisireguleerimisoperatsioonidel.

1. Eesti kaitsevägi arendab siirmisvõimelisi üksusi, mis on valmis ja võimelised osalema koos liitlastega Washingtoni leppe artikli 5 alusel teiste NATO liikmesriikide sõjalisel kaitsmisel.
2. Eesti osaleb NATO (VJTF, Very High Readiness Joint Task Force) ja teiste rahvusvaheliste kiirreageerimisüksuste (JEF, Joint Expeditionary Force) arendamisel ning seisab selle eest, et loodavad kiirreageerimisüksused oleksid vajaduse korral tegelikult kasutatavad.
3. Eesti kaitseväge üksused osalevad Riigikogu mandaadi alusel NATO, EL-i ja ÜRO juhitud rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel.
4. Eesti arendab tihedat kaitsekoostööd Põhja- ja Baltimaadega ning toetab Soome ja Rootsi tihedamat lõimumist NATO kaitselahendiga.
5. Eesti osaleb Euroopa Liidu Põhjala lahingugrupis ja toetab lahingugruppide muutmist realselt kasutatavaks Euroopa Liidu kiirreageerimisvõimeks.
6. Eesti riik peab meeles, tunnustab ja väärtustab sõjalistel operatsioonidel osalenud ning seal vigastada saanud või hukkunud kaitseväelaste panust Eesti rahvuslike huvide teenimisel. Riik arendab veteranipoliitikat, et väärtustada Eesti eest võidelnute panust, aidata vigastatud kaitseväelasi ja teisi veterane tavaellu naasmisel ning pakkuda tuge veteranide ja hukkunud kaitseväelaste lähedastele.
7. Loomes kaitseliitlastele võimaluse osaleda tsiviil-militaar koostööüksuste tegevuses.

3.5. Välispoliitika

Visioon

Eesti välispoliitika eesmärk on Eesti rahvuslike huvide mõjus kaitsmine ja edendamine rahvusvahelisel areenil. Eesti on Euroopa Liidus, NATOs ja teistes rahvusvahelistes organisatsioonides tegus ja koostöömeelne liikmesriik. Eesti edendab kahe- ja mitmepoolseid poliitilisi, majandus- ja kultuurisuhteid nii lähemate naabrite kui ka kõigi teiste oluliste partneritega.

Peamised lubadused

1. Seisame Eesti lähedaste liitlassuhete eest kõigi NATO ja Euroopa Liidu liikmesriikidega. Töötame kõigi poliitiliste ja diplomaatiliste vahenditega selle nimel, et Euroopa Liidu ja NATO positsioonid olulistes rahvusvahelistes küsimustes on ühtsed ja põhinevad ühisel demokraatlikel väärtustel.
2. Toetame kõigi Euroopa riikide õigust olla oma välispoliitilistes otsustes vaba ning taotlema Euroopa Liidu ja NATO liikmelisust.
3. Ajame aktiivset majandus- ja äridiplomaatiat, toetame Eesti ettevõtjaid välisurgude otsimisel, tundma õppimisel ning koostööpartnerite leidmisel.
4. Selleks, et hoogustada Euroopa Liidu majandusarengut, seisame Euroopa Liidu siseturu, sealhulgas digitaalse siseturu arendamise eest. Samuti toetame energialiidu loomist, et tagada energiaalane julgeolek ning mõistliku hinnaga energia kättesaadavus Eesti ettevõtete ja tarbijate jaoks.

5. Valmistame nii korralduslikult kui ka sisuliselt hästi ette Eesti eesistumise Euroopa Liidus 2018. aastal. Eesistumise prioriteetidena näeme Euroopa Liidu ühtse turu ja digitaalse turu arendamist, energialiidu loomist ning ühtse välispoliitika ja idapartnerluspoliitika tugevdamist.

Meetmed

Eesti julgeoleku tugevdamine

Eesti välispoliitika keskne eesmärk on Eesti julgeoleku tagamine. Selleks on oluline, et kõik riigid kohustuvad järgima rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtteid, Eesti suhted liitlastega põhinevad jagatud väärtustel ja vastastikkusel usaldusel ning Eesti pehme mõju maailmas kasvab.

1. Tagame, et Eesti on usaldusväärne ja organisatsiooni arengusse panustav partner NATOs, mille tuumikülesandeks jääb kõigi liikmete sõjaline kaitsmine välisohtude vastu.
1. Arendame süsteemselt poliitilisi, majanduslikke ja kultuurilisi suhteid kõigi Euroopa riikidega, et tagada Eesti seisukohtade mõistmine ja arvestamine meile eluliselt olulistes küsimustes.
2. Hoiame ja arendame igakülgselt majanduslikku ja julgeolekualast koostööd Ameerika Ühendriikidega, peame vajalikuks Euroopa Liidu ja USA vabakaubanduselepingu (TTIP) sõlmimist.
3. Tihendame Põhja- ja Baltimaade julgeolekukoostööd ning toetame Soome ja Rootsi tihedamat koostööd NATOga.
4. Toetame Venemaa demokraatlike jõude, arendame Venemaaga majandussuhteid ja kultuurialast koostööd. Peame vajalikuks tugevdada Euroopa idapartnerluspoliitikat ja toetame oma reformikogemustega Euroopa Liidu partnereid.

Eesti majandushuvide edendamine ja Eesti ettevõtete toetamine välisturgudel

Eesti on avatud majandusega ning kaupade ja teenuste ekspordile orienteeritud riik. Meie majanduslik edukus sõltub olulisel määral meie ettevõtete suutlikkusest välisurget leida, tundma õppida ja hoida ning nende võimest eksporditurgudel toimuvaid arenguid prognoosida ja nendega kohaneda.

1. Parandame välismajanduspoliitika tegelevate institutsioonide koostööd ja muudame selle senisest sihipärasemaks ja koordineeritumaks. Tarkadele välisinvesteeringute ja tasuvate töökohtade Eestisse toomiseks kaalume asutusteülese koordinatsiooniplatvormi *Team Estonia* loomise vajalikkust.
2. Aitame välisturgudel tegutsevaid ettevõtteid nende seaduslike õiguste kaitsmisel.
3. Tutvustame ja populariseerime Eestit kui äri- ja investeerimiskeskonda võimalikele välisinvestoritele.

Demokraatliku väärtusruumi laiendamine ja demokraatlike reformide toetamine

Eesti välispoliitika aluspõhimõtteks on lähtumine euroopalikest väärtustest. Meie eesmärk on liberaalse demokraatia ja õigusriikluse põhimõtetel rajaneva väärtusruumi suurendamine ja tugevdamine ning inimõiguste edendamine kõikjal maailmas.

1. Toetame kõigi kandidaatriikide, kes täidavad liitumiseks vajalikke nõudeid ja vastavad liikmesriikidele kehtestatud standarditele, kiiret liitumist NATO ja Euroopa Liiduga.
2. Suurendame Eesti panust demokraatia ja inimõiguste arendamiseks kahe- ja mitmepoolsete arengukoostööprojektide kaudu.
3. Osaleme koostöös võitluseks rahvusvahelist julgeolekut ohustavate terroristlike äärmusliikumiste ja -organisatsioonidega.

Eestlased välismaal

Eesti riik peab hoidma sidet võõrsil elavate eestlastega, toetama hõimurahvaid ning aitama kaasa sellele, et Eesti kodanikel oleks võimalikult lihtne reisida kolmandatesse riikidesse, ja tagama neile kiire abi probleemide korral.

1. Koostöös Eesti seltsidega toetame eestikeelse hariduse andmist võõrsil elavate perede lastele.
2. Aitame kaasa hõimurahvaste kultuuriürituste ja koostööprojektide toimimisele.
3. Seame eesmärgiks, et Eesti kodanik saab sõita viisavabalt kõikidesse riikidesse, kus on see võimaldatud teistele Schengeni liikmesriikidele.
4. Tugevdame Eesti välisesindusi maailma juhtivate riikide pealinnades ning seisame selle eest, et eestlased saavad kiire ja piisava abi, kui pöörduvad Euroopa Liidu liikmesriikide esindusse kõikjal maailmas.